

Program zacházení jako prostředek sociální rehabilitace ve výkonu trestu odnětí svobody

Bakalářská práce

Studijní program:

B7508 Sociální práce

Studijní obor:

Sociální práce a penitenciární péče

Autor práce:

Milan Trakal

Vedoucí práce:

Mgr. Zdeněk Kovařík

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání bakalářské práce

Program zacházení jako prostředek sociální rehabilitace ve výkonu trestu odnětí svobody

Jméno a příjmení: **Milan Trakal**
Osobní číslo: P17000462
Studijní program: B7508 Sociální práce
Studijní obor: Sociální práce a penitenciární péče
Zadávací katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

Cíl bakalářské práce: Popsat programy zacházení ve věznicích a posoudit, jaký mají vliv na sociální rehabilitaci odsouzených v průběhu věznění.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěru.

Metody: Dotazník.

Při zpracovávání bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucího práce.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M., 2011. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-115-8.
- ČERNÍKOVÁ, V., a kol., 2008. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-138-0.
- GIDDENS, A., 1999. Sociologie. Praha: Argo. ISBN 80-720-3124-4
- JANĎOUREK, J., 2011. Sociologie zločinu. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0026-0.
- KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H., a kol., 2005. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-813-4.
- MATOUŠEK, O., ed., 2013. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

Vedoucí práce:

Mgr. Zdeněk Kovařík
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

3. dubna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Zuzana Palouňková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. dubna 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

11. května 2020

Milan Trakal

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval zejména vedoucímu své práce Mgr. Zdeňku Kovaříkovi za ochotu, odbornou pomoc, rady a dohled při tvorbě bakalářské práce.

Dále řediteli Vazební věznice Liberec plk. Mgr. Janu Hladíkovi, nejen za vstřícnost a pomoc při realizaci výzkumného šetření, ale také za vytvoření podmínek ke studiu v průběhu zaměstnání.

V neposlední řadě pak své rodině za projevenou podporu, pomoc a vstřícnost v průběhu celého studia.

Anotace

Předložená bakalářská práce se zabývá problematikou práce odborných zaměstnanců Vězeňské služby České republiky s odsouzenými během výkonu trestu odnětí svobody. Práci tvoří teoretická a praktická část, v úvodních kapitolách teoretické části se čtenář seznámí s organizací, strukturou a hlavními úkoly Vězeňské služby České republiky. Následující kapitoly této části jsou věnovány popisu činnosti práce odborných zaměstnanců ve věznicích a nástrojům, které mají při práci s odsouzenými v průběhu výkonu trestu odnětí svobody k dispozici, přičemž je tato část zaměřena především na popis Programů zacházení a aktivity, jimiž je na odsouzené v průběhu výkonu trestu působeno.

Praktická část práce je v úvodní kapitole věnována realizaci Programů zacházení ve věznicích a výzkumnému šetření, které bylo realizováno ve čtyřech věznicích, s hlavním cílem posoudit, zdali samotní odsouzení vnímají jim nastavené programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody jako prostředek pro dosažení své sociální rehabilitace před propuštěním na svobodu.

Klíčová slova

Vězeňská služba ČR, výkon trestu odnětí svobody, odborní zaměstnanci, odsouzení, programy zacházení, resocializace, sociální rehabilitace.

Annotation

The presented bachelor thesis deals with the work of professional employees of the Prison Service of the Czech Republic with convicts during the execution of imprisonment. The work consists of a theoretical and practical part, in the opening chapters of the theoretical part the reader will become acquainted with the organization, structure and main tasks of the Prison Service of the Czech Republic. The following chapters of this section are devoted to the description of the work of professional staff in prisons and to the tools available to prisoners during the course of their imprisonment, which focuses primarily on the description of treatment programs and activities which are applied to convicts during the course of their sentence.

The practical part of the work is the introductory chapter devoted to the implementation of treatment programs and the research survey carried out in four prisons, with the main aim of assessing whether the convicts themselves perceive the set-up of prison treatment programs as a means of achieving their social rehabilitation before release.

Keywords

The Prison service of the Czech Republic, imprisonment, professional staff, convictions, treatment programs, resocialization, social rehabilitation.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY.....	10
1.1 ORGANIZACE A STRUKTURA.....	11
1.2 Hlavní úkoly VS ČR.....	14
1.3 Odborní zaměstnanci VS ČR.....	15
2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY.....	18
2.1 Diferenciace věznic.....	18
2.1.1 Vnější diferenciaci.....	18
2.1.2 Vnitřní diferenciaci.....	19
2.2 SARPO.....	21
2.3 Socializace, resocializace a sociální rehabilitace.....	23
2.4 Programy zacházení.....	24
2.4.1 Druhy programů zacházení.....	25
2.4.2 Cíle programu zacházení.....	25
2.4.3 Aktivity v programech zacházení.....	26
2.4.4 Vyhodnocení programů zacházení.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
3 REALIZACE PROGRAMŮ ZACHÁZENÍ VE VĚZNICÍCH.....	31
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	33
4.1 Cíle výzkumného šetření.....	33
4.2 Charakteristika vzorku výzkumného šetření.....	33
4.3 Metoda sběru dat.....	34
4.3.1 Standardizovaný dotazník.....	34
4.4 Zpracování získaných dat.....	35
4.4.1 Interpretace vyhodnocených dat.....	50
ZÁVĚR.....	52
NÁVRH OPATŘENÍ.....	54
SEZNAM ZDROJŮ.....	55
SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

Česká republika se dlouhodobě potýká s vysokou mírou recidivy, která se drží nad 70 %. Každého občana České republiky, který se o tuto problematiku nějakým způsobem zajímá, musela někdy napadnout otázka, proč tomu tak je a jak se s lidmi ve výkonu trestu odnětí svobody pracuje, aby se co nejvíce snížilo riziko návratu propuštěných osob zpět do věznic.

S ohledem na autorovu příslušnost k Vězeňské službě České republiky, kdy se ho jako příslušníka, který za dobu trvání svého služebního poměru prošel několika pozicemi na úseku oddělení vězeňské stráže i oddělení výkonu vazby a trestu, tato problematika do jisté míry týká, bude předmětem této bakalářské práce Vězeňská služba České republiky, programy zacházení ve věznicích a snaha posoudit, jak je odsouzení vnímají a jestli je považují za prostředek sociální rehabilitace ve výkonu trestu odnětí svobody.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část, kdy je pro účely této práce cílem teoretické části stručný popis činnosti Vězeňské služby České republiky, její hlavní úkoly, struktura a organizace. Teoretická část je ve větší míře věnována práci odborných zaměstnanců vězeňské služby, metodám a nástrojům, které při své práci s vězňnými osobami využívají, vysvětlení pojmu resocializace a samotným programům zacházení. Praktická část je zaměřena na výzkumné šetření, které je provedeno metodou dotazování, formou dotazníkového šetření na standardních odděleních výkonu trestu odnětí svobody se středním a vysokým stupněm zabezpečení ve věznicích Rýnovice, Stráž pod Ralskem, Valdice a Vazební věznice Liberec. Cílem šetření je snaha posoudit, zda odsouzení muži, kteří jsou zařazeni na standardní oddělení zmiňovaných věznic, vnímají programy zacházení jako prostředek k sociální rehabilitaci ve výkonu trestu odnětí svobody.

Při tvorbě této bakalářské práce je čerpáno nejen z legislativy a odborné literatury, která se dané problematiky týká, ale také ze zkušeností a vědomostí nabytých za dobu trvání služebního poměru u Vězeňské služby ČR a studia na Technické univerzitě Liberec.

TEORETICKÁ ČÁST

Předmětem teoretické části této práce je Vězeňská služba ČR, metody a nástroje, které jsou využívány odbornými zaměstnanci při práci s odsouzenými ve věznicích. Teoretická část je rozdělena do dvou hlavních kapitol, cílem první kapitoly je stručně popsat Vězeňskou službu ČR, její hlavní úkoly, strukturu a organizaci. V druhé kapitole je práce zaměřena na výkon trestu odnětí svobody, popis práce odborných zaměstnanců věznic, metod a nástrojů, které ke své práci s vězněnými osobami využívají. V této části jsou také zpracovány pojmy socializace, resocializace a sociální rehabilitace.

1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

„Vězeňská služba České republiky (dále jen VS ČR) je zřízena podle zákona č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů a je podřízena Ministerstvu spravedlnosti České republiky, jež je ústředním orgánem státní správy pro vězeňství a plní ve vztahu k vězeňství funkci zřizovatele“ (Sochůrek, 2008, s. 20).

VS ČR se vnitřně dělí na tři skupiny: vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. Pro účely této práce se budeme věnovat pouze vězeňské stráž, která se dle profilace každé věznice dělí na oddělení vězeňské stráže a na oddělení výkonu vazby a trestu, nebo pouze na oddělení výkonu trestu.

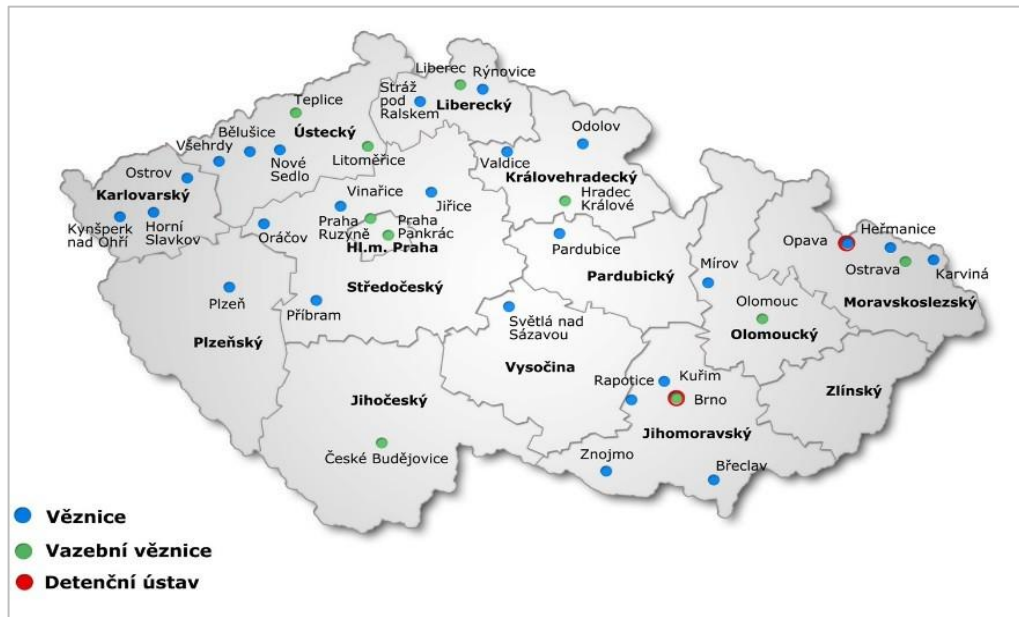
České vězeňství vychází především z následující právní legislativy a předpisů:

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád),
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže,
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby,
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody,
- Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně souvisejících zákonů,
- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů,
- Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby,
- Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobod,
- dále následují vnitřní předpisy VS ČR v podobě nařízení generálního ředitele, metodických listů a vnitřních nařízení ředitelů věznic a vazebních věznic.

Vězněné osoby jsou v České republice umístěny ve 35 věznicích, z nichž je 10 vazebních. Součástí jsou také dva detenční ústavy, které se nachází při Vazební věznici Brno a při Věznici Opava, viz *obrázek 1*.

V jedné věznici mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím není ohrožen účel trestu. Vězeňská služba jako součást trestní justice respektuje právní řád České republiky, Listinu základních práv a svobod a Doporučení Rady Evropy (*Vězeňská služba České republiky*, ©2020).

Obrázek č. 1: Mapa ČR

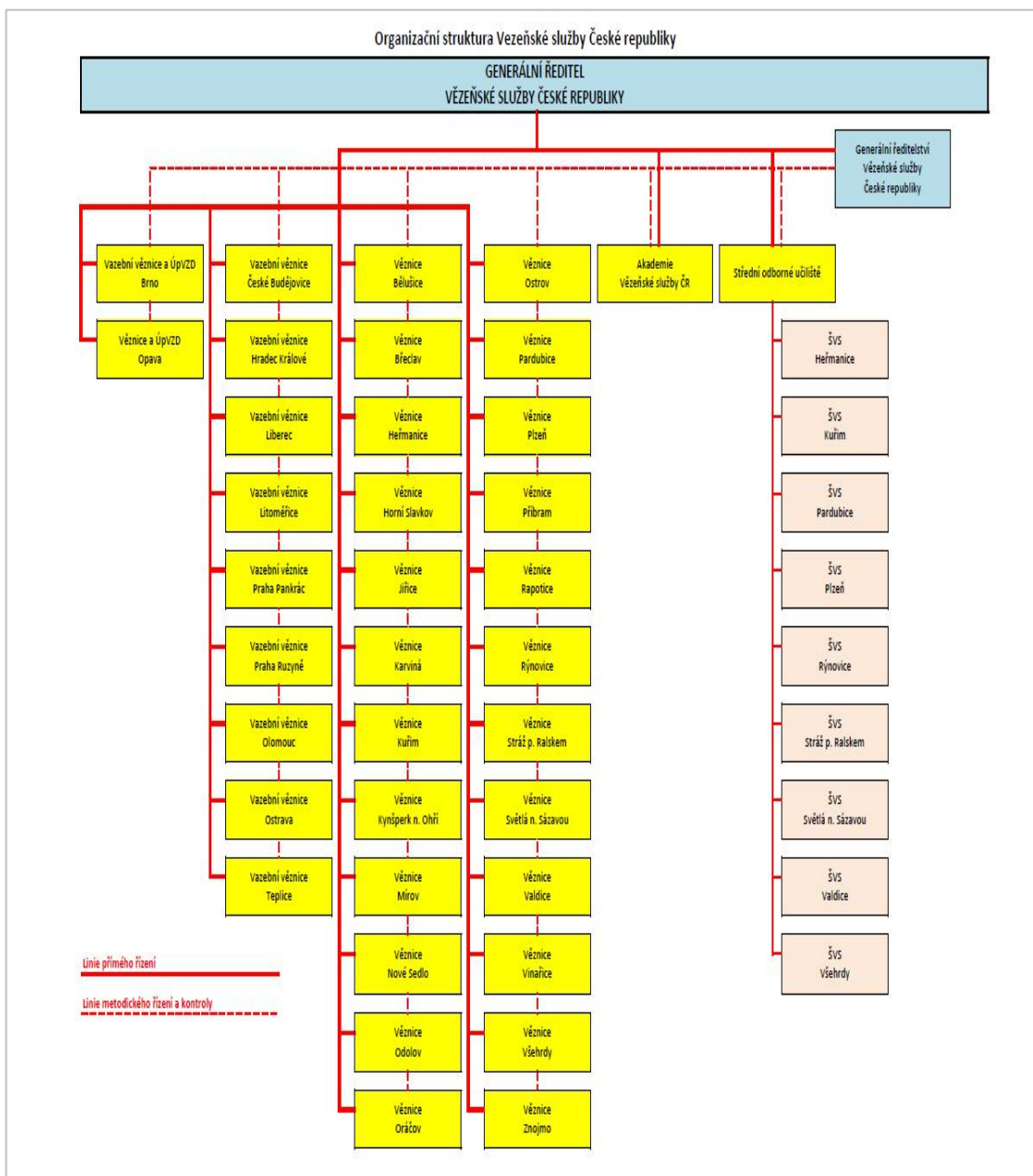
Zdroj: (Organizační jednotky, ©2020)

1.1 ORGANIZACE A STRUKTURA

Organizační struktura VS ČR je vyobrazena na obrázku č. 2, a tvoří ji:

- generální ředitelství,
- vazební věznice,
- věznice,
- ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- Akademie Vězeňské služby České republiky,
- střední odborné učiliště.

Obrázek č. 2: Organizační struktura

Zdroj: (Organizační struktura, ©2020)

Centrálně správu VS ČR zajišťuje **Generální ředitelství VS ČR**, které má za úkol metodicky řídit, organizovat a kontrolovat veškerou činnost všech organizačních jednotek. V čele Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky (dále jen GŘ VS ČR) stojí generální ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti, generální ředitel VS ČR je odpovědný za kompletní řízení celé VS ČR, jmenuje a odvolává ředitele věznic, vazebních věznic a Akademie Vězeňské služby České

republiky (dále jen Akademie VS ČR), kteří je řídí a jsou plně zodpovědní za jejich chod.

Vazební věznice zabezpečují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel v souladu se zákonem č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů a dalších platných právních norem (Sochůrek, 2007, s. 7). Dále eskortují vězněné osoby k soudním jednáním, realizují eskorty k umístění a přemístění, do zdravotnických zařízení, spolupracují a předvádí k úkonům orgánů činných v trestním řízení.

Věznice v souladu se zákonem č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů a dalších platných právních norem zabezpečují výkon trestu odnětí svobody. Podle způsobu vnějšího střežení, zajištění bezpečnosti a režimu výkonu trestu odnětí svobody se dělí na věznice s ostrahou a věznice se zvýšenou ostrahou, následně jsou diferencovány do tří stupňů zabezpečení: nízkého, středního a vysokého. Diferenciací věznic se budeme zabývat následně v textu ve 2. kapitole této části.

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence byly zřízeny v roce 2009 a vycházejí ze zákona č. 129/2008 o výkonu zabezpečovací detence ve znění pozdějších předpisů a dalších platných právních norem. Dle webových stránek VS ČR *„ústavy pro výkon zabezpečovací detence spravuje Vězeňská služba ČR a byly s účinností zákona zřízeny v Brně a v Opavě. Do výkonu zabezpečovací detence se umísťují osoby pouze na základě soudem nařízeného výkonu zabezpečovací detence. Podmínky uložení zabezpečovací detence upravuje zákon č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník. Jejich hlavním společným úkolem je zabezpečit, aby výkon zabezpečovací detence byl vykonáván v souladu se zákony a příslušnými právními předpisy a aby plnil účel zajištění ochrany společnosti od těch pachatelů trestné činnosti, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možností působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti“* (Zabezpečovací detence, 2009).

Akademie VS ČR primárně slouží jako vzdělávací centrum pro nově nastoupivší příslušníky a občanské zaměstnance VS ČR, kteří zde získají nezbytné základní informace a kvalifikaci nutnou k výkonu své profese. Akademie VS ČR také nabízí rozšířené kurzy služební přípravy a kurzy celoživotního vzdělávání zaměstnanců VS ČR, v neposlední řadě se podílí na výzkumné a vědecké činnosti v oblasti penologie, kdy, jak uvádí Černíková, *„Penologie je věda o trestu a trestání, která se zabývá jejich*

účinky z hlediska volby adekvátního působení – zacházení s pachatelem trestného činu“ (Černíková, 2002, s. 7).

Střední odborná učiliště jsou zřizována v některých věznicích z nařízení ministra spravedlnosti, kdy se jedná o výchovně-vzdělávací zařízení, která mají za úkol poskytovat osobám ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody vzdělání v rozsahu středního odborného učiliště.

VS ČR je také ze zákona povinna poskytovat zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu zabezpečovací detence, osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, a také příslušníkům a občanským zaměstnancům vězeňské služby. VS ČR tak poskytuje zdravotnické služby v rozsahu daném platným oprávněním, které jí udělilo v roce 2013 ministerstvo spravedlnosti. Zdravotní služby nad rozsah těch, které jsou uvedeny v oprávnění, se v případě potřeby zabezpečují u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb (*Vězeňská služba České republiky*, ©2020).

1.2 Hlavní úkoly VS ČR

Hlavní úkoly VS ČR jsou taxativně stanoveny v § 2 zákona č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky. Vězeňská služba České republiky tedy:

- a) spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,*
- b) spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence,*
- c) střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,*
- d) prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,*
- e) provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,*
- f) zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto*

zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,

- g) vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,*
- h) provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,*
- i) vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody a na území České republiky,*
- j) plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána,*
- k) zabezpečuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby (dále jen „příslušníci“) a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, které provádí Institut vzdělávání, a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby,*
- l) poskytuje zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu zabezpečovací detence a osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby; v případě potřeby zabezpečuje zdravotní služby u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb,*
- m) v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem objasňuje a prověřuje vlastními pověřenými orgány (dále jen „pověřené orgány Vězeňské služby“) trestné činy osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence; ve spolupráci s Generální inspekcí bezpečnostních sborů se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě spáchané při výkonu služby nebo při plnění pracovních úkolů (§ 2, odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů).*

1.3 Odborní zaměstnanci VS ČR

Ve vězeňské službě jsou kromě příslušníků, kteří plní služební povinnosti vyplývající ze zákonů a dalších obecně právních předpisů, zaměstnávání také civilní zaměstnanci, kteří

jsou nezbytnou součástí kolektivu přispívajícího ke každodennímu chodu věznic. Pro účely této práce bude blíže specifikována pouze činnost odborných zaměstnanců, kteří svým působením na základě odborných znalostí pracují s vězněnými osobami a plní důležitou roli v převýchově vězněných osob. Dle Sochůrka (2008, s. 25–26) jsou těmito odbornými zaměstnanci:

- **Speciální pedagog** – je garantem programů zacházení, úrovně jejich realizace a vnitřní diferenciaci. Ve výkonu vazby metodicky řídí programy s mladistvými a mladými dospělými ve věku 18–26 let (Cachlová, 2017, s. 36). „*Metodicky usměrňuje pracovní náplň vychovatelů a pedagogů volného času. Ve spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci odpovídá za úroveň odborného zacházení s vězněnými osobami v návaznosti na jejich komplexní zprávy*“ (Sochůrek, 2008, s. 25). Je odpovědný za nabídku aktivit programu zacházení a podílí se na vyhodnocování jeho účinnosti.
- **Psycholog** – „garantuje u vězněných osob odbornou psychologickou činnost a odbornou úroveň realizace programů zacházení u odsouzených. Provádí psychologickou diagnostiku vězňů, zpracovává jejich psychologické posouzení v rámci komplexní zprávy. Podílí se na zpracování konkrétních programů zacházení jednotlivých odsouzených, na vyhodnocování jejich úspěšnosti a navrhování změn programu zacházení“ (Sochůrek, 2008, s. 25).
- **Sociální pracovník** – „jehož základním úkolem je samostatná sociální práce, která je zaměřena především na plynulý přechod odsouzeného do řádného občanského života, přičemž dbá na dodržení standardů kvality a poskytovaných sociálních služeb“ (Sochůrek, 2008, s. 26).
- **Vychovatel** – „jehož úkolem je komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně cílených opatření k optimalizaci vzdělávacího procesu odsouzených a realizaci protidrogové prevence v rámci věznice. Denně pracuje s vězněnými, řeší jejich problémy a požadavky. Odpovídá za stav kázně, pořádku, dodržování zákonnosti i realizaci programů zacházení“ (Sochůrek, 2008, s. 26).
- **Vychovatel terapeut** – realizuje individuální a skupinové terapie, je metodicky usměrňován psychologem.

- **Pedagog volného času** – „realizuje individuální a skupinové, zájmové a sebeobslužné, eventuálně podle odbornosti a kvalifikace i terapeutické, zejména rukodělné, sportovní a kulturní činnosti s odsouzenými. Metodicky je usměřován speciálním pedagogem“ (Sochůrek, 2008, s. 26).
- **Duchovní** – „podílejí se na plnění programů zacházení s vězňenými nejen v oblasti pastoračních, ale i dalších aktivit, při kterých spolupracují se specialisty a vychovateli oddělení výkonu vazby a trestu“ (Sochůrek, 2008, s. 26).

2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody (dále VTOS) je dána zákonem č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a Vyhláškou ministra spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody. U mladistvých je v souladu se zákonem č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Uvedená legislativa je poté zpracována na podmínky konkrétní věznice ve Vnitřním řádu věznice, který svým nařízením vydává ředitel příslušné organizační jednotky (Sochůrek, 2008, s. 36).

Jak už bylo výše uvedeno, v České republice jsou spravovány vazební věznice, ve kterých jsou umístěni lidé, u nichž byly soudem shledány vazební důvody a vazba nemohla být nahrazena jiným způsobem, a věznice zajišťující výkon trestu odnětí svobody po vynesení právoplatného rozsudku, nebo trestního příkazu.

2.1 Diferenciace věznic

Stupeň zabezpečení je určen na základě vyhodnocení míry vnějších a vnitřních rizik. V jedné věznici mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím není ohrožen účel VTOS (Vězeňská služba České republiky, 2019).

- **Vnější riziko** vyjadřuje míru nebezpečnosti odsouzeného pro společnost, zejména s ohledem na trestnou činnost, za kterou mu byl uložen trest, délku trestu a formu zavinění, s přihlédnutím k tomu, zda již byl ve výkonu trestu.
- **Vnitřní riziko** vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku odsouzeného, v níž se zohledňují zejména povaha jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, průběh předchozích výkonů trestu a hrozba útěku.

2.1.1 Vnější diference

Od října 2017 se v České republice využívá nový systém vnější diference věznic, který vychází především z potřeby vytváření moderního penitenciárního zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Základním cílem je vytvořit takové podmínky, které přispějí k resocializaci těchto osob a sníží riziko opakování trestné činnosti. Díky novému systému o umístění odsouzených nyní rozhoduje VS ČR na základě kriminogenních hledisek a vlastního penitenciárního posouzení, k němuž

využívá elektronický mechanismus vnější diferenciacie, kterým je hodnotící nástroj SARPO (souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených). Dle VS ČR tak mohou věznice systémově a strukturovaně zhodnotit všechny relevantní údaje týkající se trestní minulosti odsouzeného a vybrané takzvané specifické trestné činnosti, míry rizika opětovného selhání vyplývající z aktuální trestné činnosti odsouzeného, stupeň a povahu narušení odsouzeného, nevykonaná ochranná opatření, průběh předchozích výkonů trestů, hrozbu útěků a dalších trestních řízení, celkový počet nepodmíněných trestů, celkový počet porušení alternativních trestů a další významné skutečnosti jako je např. nenastoupení do výkonu trestu odnětí svobody (Změna vnější diferenciacie, ©2020).

Touto restrukturalizací se vytvořil systém dvou typů věznic, a to věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou, přičemž ve věznici s ostrahou je vytvořen systém tří oddělení diferencovaných podle stupně zabezpečení:

- oddělení s nízkým stupněm zabezpečení,
- oddělení se středním stupněm zabezpečení,
- oddělení s vysokým stupněm zabezpečení.

2.1.2 Vnitřní diferenciacie

Vnitřní diferenciacie je progresivní motivační systém s jednotnými kritérii, který odsouzené pozitivně motivuje k prostupu do oddělení s nižším stupněm zabezpečení a umožňuje VS ČR dát důraz na reintegrační přípravu.

Po nastoupení do výkonu trestu je každý odsouzený na základě vyhodnocení rizik zařazen do jedné ze tří prostupných skupin vnitřní diferenciacie (dále jen PSVD), zpravidla to bývá II. PSVD, kdy je následně po plnění nebo neplnění svých povinností v průběhu výkonu trestu odnětí svobody komisí odborných zaměstnanců věznice přerazován do I. nebo III. PSVD. „*V praxi vězeň, který akceptuje požadované vzory chování dané penitenciárním systémem, postupuje v rámci vnitřní diferenciacie do stále vyšších kategorií*“ (Sochůrek, 2007, s. 27).

Základní kritéria pro zařazování odsouzených a prostupnost ve skupinách vnitřní diference jsou dána vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody:

I. prostupná skupina vnitřní diference (I. PSVD)

Do I. PSVD jsou zařazováni zpravidla prvotrestaní odsouzení, kteří mají pozitivní výchovnou prognózu, nebo odsouzení, kteří jsou ve výkonu trestu opakovaně, ale příkladným plněním svých povinností a programu zacházení si vytvořili podmínky k přeřazení. Tito odsouzení bývají přednostně pracovní zařazováni s možností využít svou kvalifikaci nebo projít rekvalifikací, programy zacházení jsou u nich zaměřeny zejména na posilování vnitřní odolnosti a na vytváření podmínek k udržení vhodného vnějšího zázemí. Odsouzení v I. PSVD mohou být zařazováni do pravidelných brigád a za účelem jejich provádění může ředitel věznice povolit volný pohyb uvnitř věznice. Na základě stanoviska odborné komise mohou být také zařazováni na nestřežená pracoviště mimo věznici. Další výhody odsouzených vyplývající z umístění do I. PSVD jsou v povoleném rozsahu sledování televize, častějším povolování návštěv bez zrakové a sluchové kontroly, opuštění věznice v podobě volné vycházky, nebo krátkodobého přerušování výkonu trestu v rámci extramurálních aktivit, dále pak v podávání návrhů ředitele věznice na přeřazení do mírnějšího typu věznice a v neposlední řadě pak větší šance na podmíněná propuštění.

II. prostupná skupina vnitřní diference (II. PSVD)

Zde jsou zařazováni odsouzení, kteří jsou ve výkonu trestu opakovaně a dále ti, kteří neplnili podmínky I. PSVD. Programy zacházení jsou zde zaměřeny na získávání a upevňování standardních dovedností a návyků v oblasti kázně, pořádku a osobní hygieny a k hledání optimálního řešení svého uplatnění po ukončení výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení z II. PSVD bývají obvykle zařazováni na vnitřní pracoviště ve věznici, nebo brigády uvnitř věznice. Je-li odsouzený alespoň ve třech hodnotících obdobích plnění programů zacházení hodnocen kladně, může vychovatel ve spolupráci se speciálním pedagogem navrhnout odborné komisi přeřazení do I. PSVD. V opačném případě, neplní-li podmínky, může být odbornou komisí navržen na přeřazení do III. PSVD.

III. prostupná skupina vnitřní diference (III. PSVD)

Odsouzení jsou do III. PSVD zařazováni z důvodů neplnění stanovených programů zacházení, spáchání trestného činu či závažného kázeňského přestupku, nebo při opakovaném porušování stanovené kázně a pořádku. Po dobu pobytu v III. PSVD bývá odsouzenému stanoven minimální program zacházení. Pobyt v III. PSVD se během hodnotících období posuzuje, poté odborná komise s přihlédnutím k návrhu vychovatele vyhodnotí, zda podá návrh na přeřazení odsouzeného. V případě soustavného neplnění minimálního programu zacházení, může odborná komise doporučit podání návrhu na přeřazení odsouzeného do věznice se zvýšenou ostrahou.

2.2 SARPO

SARPO neboli souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených byla jako prediktivní nástroj na hodnocení rizik a kriminogenních potřeb do penitenciární praxe zavedena dnem 1. 11. 2012, kdy jí byl nastaven nový způsob metodiky a procesu zpracování Komplexní zprávy odsouzených v nástupním oddělení věznice a její případné další aktualizace (Drahý, 2018, s. 3).

„SARPO je penitenciární nástroj určený k hodnocení kriminogenních rizik a potřeb odsouzených osob umístěných v typech věznic s ostrahou a zvýšenou ostrahou. Používá se rovněž u odsouzených umístěných ve zvláštním typu věznice pro mladistvé. SARPO stanovuje přesný rámec a kontext, na jejichž základě se provádí vstupní sociální, pedagogické a psychologické posouzení“, kdy slouží k posouzení kategorizace odsouzených podle míry rizik a potřeb pro výběr vhodné intervence (Drahý, 2018, s. 10).

Komplexní zpráva SARPO se zpracovává v různých verzích v závislosti na druhu trestné činnosti, věku odsouzeného a délce a druhu uloženého trestu. Zpracování komplexní zprávy upravuje NGR č. 44/2018, kterým se stanoví pravidla pro zpracování komplexní zprávy a programu zacházení. Rozlišují se celkem tři verze:

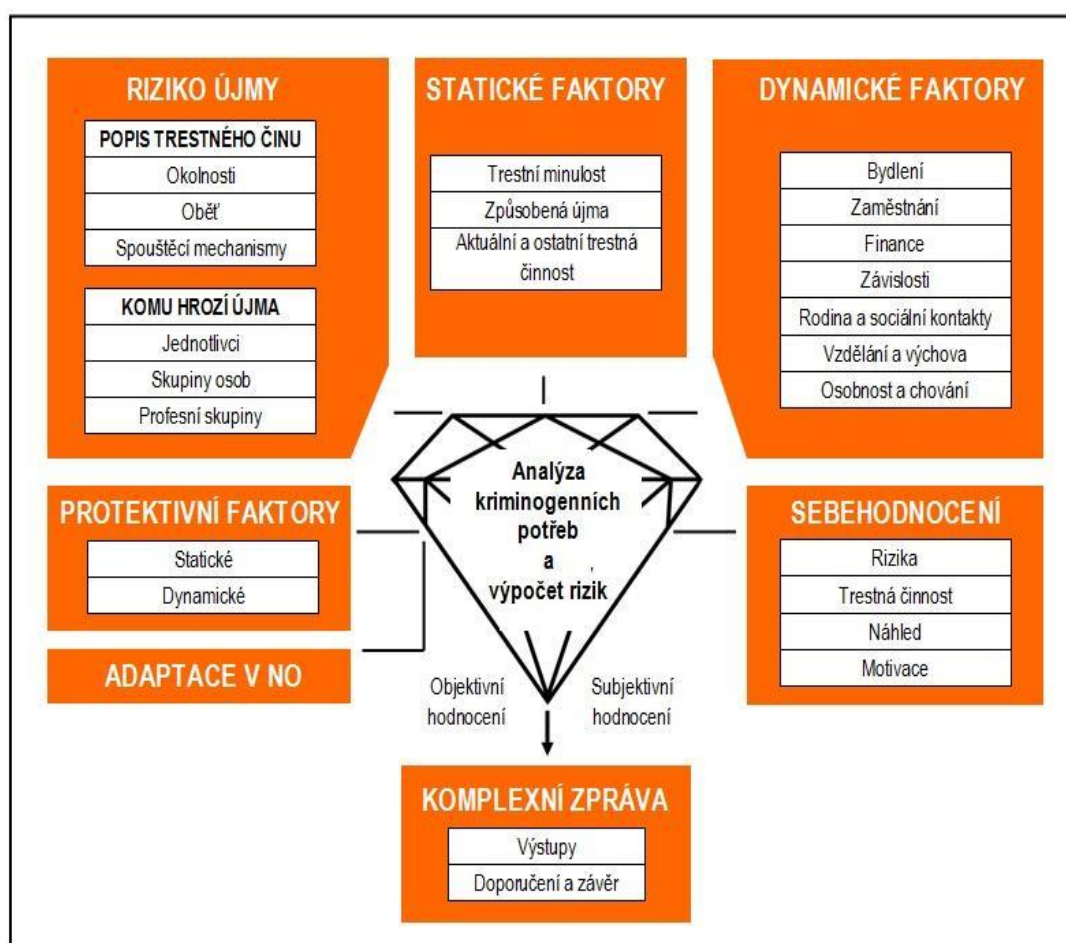
- minimální,
- základní,
- rozšířená.

Dle Výroční zprávy VS ČR z roku 2018 *„se nejčastěji zpracovává základní verze komplexní zprávy (49,9 %), která je zpracována u odsouzených, jejichž délka*

nepodmíněného trestu nepřevyšuje půl roku a odsouzení se nedopustili trestné činnosti násilné povahy, s drogovým ani sexuálním kontextem. Rozšířená verze komplexní zprávy byla zpracována u 41,6 % odsouzených, a to z důvodu, že jsou ve výkonu trestu za trestnou činnost s prvkem násilí, drogovým a sexuálním kontextem. Dále se uvedená verze zpracovává u mladistvých odsouzených a odsouzených k doživotnímu trestu odnětí svobody (0,2 %). Součástí rozšířené verze komplexní zprávy je vyhodnocení rizika újmy vyjadřující pravděpodobnost vzniku újmy. Zbývajících 8,3 % komplexních zpráv je zpracováno v minimální verzi, která je určena pro odsouzené ve výkonu trestu nepřevyšujícího půl roku a jejichž trestná činnost neobsahuje závažné skutečnosti, jakými jsou násilí, drogový a sexuální kontext. Zároveň se nejedná o mladistvé ani o odsouzené s doživotním trestem odnětí svobody“ (Výroční zpráva VS ČR, 2018, s. 21).

Pro představu uchopení celkového rozsahu zpracování Komplexní zprávy prostřednictvím SARPO poslouží základní obsah a struktura, viz obr. č. 3.

Obrázek č. 3 Analýza kriminogenních potřeb a výpočet rizik

Zdroj: (Drahý, Hůrka a Petras, 2018)

2.3 Socializace, resocializace a sociální rehabilitace

Socializace je dle Biedermanové a Petrasy (2011, s. 8) celoživotním biologickým, psychickým a sociálním zráním, kdy se jedná se o přebírání rolí a norem s nimi spojenými. Je tedy složitým procesem, který je ovlivňován mnoha faktory, které na jedince v průběhu života působí. Každý jedinec během života přebírá a získává hodnoty, poznatky a způsoby chování především ve své rodině, blízkém okolí a vrstevnických skupinách, postupně si utváří vztahy, rozvíjí vlastní vidění světa. Během tohoto koloběhu života si formuje a upevňuje svůj vrozený, získaný či připsaný sociální status, který mu napomáhá řídit se pravidly a požadavky kladené společností, jež jsou sociálními normami. Problém jak pro jedince, tak pro společnost vyvstává ve chvíli, kdy normy jedince nejsou v souladu s těmi, které uznává většina společnosti.

Resocializace je obecně považována za opětovnou socializaci, kdy se jedná o přijímání nových norem, hodnot, pravidel a o přizpůsobení se novým společenským podmínkám. Podle Sochůrka (2007, s. 34) se resocializací rozumí složitý proces nápravy a změny neuspokojivé socializace, která se v penitenciárních podmínkách nazývá též korektivní socializací či penitenciární resocializací. Používá se proto, aby se odlišila od resocializace u jedinců, kteří sice mají problém se socializací, ale ne natolik, aby jejich nedostatečná socializace vyústila v páčání trestné činnosti.

„Resocializace je tedy proces, jenž předpokládá, že u jedince již došlo k jisté socializaci, tedy ke kontaktu se sociálními normami a hodnotami. Ne vždy však byly tyto normy jedince ve shodě s těmi, jež zastává většinová společnost, což je dáno tím, že jedinec si je často osvojoval v rámci sociálních interakcí se skupinou, k níž náležel a jejíž systém hodnot byl odlišný od hodnot, jež přijímala a akceptovala majoritní společnost“ (Biedermanová a Petras, 2011, s. 8).

Sociální rehabilitace je obecně vymezena § 70 Zákona č. 108/2006, o sociálních službách, ve kterém se uvádí, že *„Sociální rehabilitace je soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí“*, jejíž cílem je pomoci lidem dosáhnout větší míry samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti v běžném životě.

V penitenciárním prostředí je považována za proces navrácení společenského postavení odsouzenému před návratem do společnosti po vykonání trestu odnětí svobody a je vnímána jako souhrn speciálně pedagogických postupů, kterými se upravují společenské vztahy, obnovují narušené praktické schopnosti a dovednosti, i možnosti seberealizace postiženého jedince (Biedermanová a Petras, 2011, s. 10).

2.4 Programy zacházení

Sochůrek (2007, s. 44) uvádí, že „*hlavním cílem programu zacházení s odsouzeným je vytvoření předpokladů pro úspěšnou reintegraci*“. Plánování, tvorba a realizace programu zacházení ve věznicích se zpracovává v souladu s §§ 40 a 41 zákona č. 169/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů, §§ 36, 36a, §§ 37, 38 vyhlášky č. 345/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Důležitá úloha programů zacházení je také ukotvena v zákoně č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážci jako jeden z hlavních úkolů VS ČR. Program zacházení směřuje k minimalizaci nebezpečí recidivy, kdy výsledky hodnocení v komplexní zprávě slouží k realizaci zacházení se svěřenými odsouzenými ve smyslu naplňování účelu výkonu trestu.

Program zacházení se zaměřuje zejména na konkrétně zjištěná rizika dynamických faktorů vyskytující se v závažné míře a na další závažné skutečnosti týkající se osobnosti, životního stylu odsouzeného a celkového kontextu páchaní trestné činnosti. Toto se uskutečňuje s ohledem na délku trestu nebo zbytku trestu odsouzeného, jeho motivaci a postoji k trestné činnosti. Při zpracování a realizaci programu zacházení se odborní zaměstnanci řídí principem rizik:

- rizik, kdy míra a intenzita zacházení je přiměřená zjištěné míře rizik,
- kriminogenních potřeb, kdy zacházení směřuje k eliminaci rizik souvisejících s trestnou činností,
- responzivity, kdy forma a obsah aktivit odpovídá schopnostem a dovednostem odsouzeného (NGŘ č. 44/2018).

Program zacházení zpracovává na základě doporučení odborných zaměstnanců v komplexní zprávě speciální pedagog a aktualizuje ho v souladu s vývojem odsouzeného v průběhu výkonu trestu a potřebou odborného zacházení. Projednání programu zacházení včetně jeho aktualizace stvrzují odsouzení svým podpisem na „Jednotném záznamovém listu“ (NGŘ č. 44/2018). Při zpracování cílů programu

zacházení, nastavení aktivit a stanovení druhu programů spolupracuje speciální pedagog s ostatními odbornými zaměstnanci věznice.

2.4.1 Druhy programů zacházení

Paukertová uvádí, že „složení programů zacházení musí vždy sledovat dosažení účelu výkonu trestu. Odsouzený má možnost zvolit si z těch programů, které správa věznice považuje za vhodné. Pokud si žádný z těchto programů nezvolí, účastní se minimálního programu stanoveného vnitřním řádem věznice“ (Paukertová, 2001, s 32).

Ředitel příslušné věznice schvaluje souhrnný plán zacházení s odsouzenými na období jednoho roku, který lze v případě potřeby aktualizovat. Souhrnný plán obsahuje seznam odpovídajících aktivit, které jsou vhodně přiřazeny k jednotlivým druhům programů zacházení a vymezení cílů pro každý druh programu. Druhy programu zacházení vycházejí z ustanovení § 36 a) vyhl. č. 345/1999 Sb., ve znění pozdějších změn a úprav a dělí se na programy:

- minimálního zacházení,
- standardního zacházení,
- speciálního zacházení,
- výstupního zacházení,
- základního motivačního zacházení.

Každý z těchto programů charakterizuje intenzitu a zaměření zacházení. Při zpracování konkrétního druhu programu zacházení přihlédne speciální pedagog zejména k zjištěným rizikům dynamických faktorů, případně k riziku újmy. Odsouzeného zařadí do některého z druhů programu zacházení a přiřadí mu příslušnou aktivitu s přihlédnutím k zjištěným závažným skutečnostem uvedeným v komplexní zprávě s ohledem na osobní specifické potřeby odsouzeného (NGŘ č. 44/2018).

2.4.2 Cíle programu zacházení

Cíle programů zacházení se zaměřují na snižování identifikovaných rizik uvedených v komplexní zprávě, případně zjištěných v průběhu výkonu trestu. Součástí je příprava odsouzeného na soběstačný život v souladu se zákonem po propuštění z výkonu trestu. Dílčím cílem může být plnění povinností vyplývajících z právních a vnitřních předpisů. Za hlavní cíle programu zacházení stanoví speciální pedagog ty, ke kterým je zaměřena práce k odstranění konkrétních rizik, a to v závislosti na délce a způsobu výkonu trestu

odsouzeného a jeho možnostem tyto cíle v aktuálních podmínkách naplnit. Formulované cíle jsou vyjádřeny stručně, přehledně a jednoznačně. Cíle musí být konkrétní, pokud možno měřitelné, realizovatelné a jejich naplňování ověřitelné. Aktivity jednoho z druhů programu zacházení podporující jednotlivé cíle stanovuje speciální pedagog ze schváleného seznamu aktivit (NGŘ č. 44/2018).

Zacházení s odsouzeným se od začátku jeho výkonu trestu zaměřuje na dosažení potřebné sebereflexe a přijetí odpovědnosti za vlastní jednání. To platí především u odsouzených, kteří jsou ve výkonu trestu za specifickou trestnou činnost nebo u odsouzených s výjimečnými tresty.

2.4.3 Aktivity v programech zacházení

Každá věznice nabízí různé druhy jednotlivých aktivit, které vycházejí z těch obecných, jež jsou v programech zacházení obsaženy v ustanovení § 36 odst. 2 vyhl. 345/1999 Sb. kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody a jimiž jsou:

- pracovní aktivity,
- vzdělávací aktivity,
- speciálně výchovné aktivity,
- zájmové aktivity,
- aktivity v oblasti utváření vnějších vztahů.

Pracovní aktivity – jednou ze základních povinností odsouzeného ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, která je ukotvena také v zákoně č. 169/1999 Sb., je povinnost pracovat. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ukládá věznicím povinnost vytvářet podmínky pro zaměstnávání odsouzených buď v rámci svého provozu, vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti, anebo smluvně u jiných subjektů (§ 30 odst. 1, zk. č. 169/1999 Sb.).

Zaměstnávání odsouzených je v průběhu výkonu trestu odnětí svobody také jedním ze způsobů odborného zacházení a snahy o dosažení resocializace. Proto je na něj potřeba pohlížet nejen tak, že přispívá k optimalizaci průběhu výkonu trestu, ale také celospolečensky za účelem snižování rizika možné recidivy, opakování trestné činnosti po propuštění na svobodu. Ovlivňujícím faktorem je také fakt, že umožňuje odsouzeným upevňování či získávání pracovních návyků. V neposlední řadě dává

možnost vydělat si prostředky potřebné k řešení své finanční situace (Koncepce vězeňství do roku 2025).

Odsouzení vybraní odbornou komisí se v rámci vnitřní režie podílejí na každodenním chodu věznice, kde vykonávají činnosti spojené s údržbou, stravováním, vystrojováním a úklidem. Některé věznice zaměstnávají odsouzené také v rámci střediska hospodářské činnosti vlastní výroby v podobě např. kovovýroby nebo truhlářských prací, nebo pracovištích smluvních subjektů mimo věznic.

Jako zaměstnaní jsou vykazováni také odsouzení, kteří jsou zařazeni do vzdělávacích či terapeutických programů, kde je doba výuky nejméně 21 hodin týdně a též odsouzení, kteří vykonávají práce bez nároku na finanční odměnu pro zajištění každodenního chodu věznice formou brigád (Koncepce vězeňství do roku 2025).

Vzdělávací aktivity – právo na vzdělání je ukotveno v mnoha závazných právních předpisech, Ústavou České republiky počínaje a Evropskými vězeňskými pravidly konče, proto ani během výkonu trestu odnětí svobody nesmí být odsouzeným upřeno právo na vzdělání. *„Cílem Vězeňské služby ČR stejně jako soukromých subjektů ve vězeňském vzdělávacím systému je poskytování kvalitního vzdělání, které umožní vězněným osobám obstát na pracovním trhu, získat po skončení výkonu trestu odnětí svobody stabilní zaměstnání a odpovídající příjem. Tím vzdělání patří mezi nejdůležitější a nejúčinnější resocializační nástroje a společně s dalšími také představuje jeden z nejsilnějších stabilizačních faktorů“* (Koncepce vězeňství do roku 2025, s. 30).

Vzdělávacími aktivitami programu zacházení se dle § 36 odst. 4 vyhlášky, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, rozumí:

- vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm,
- vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu vazby a trestu,
- vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky (Koncepce vězeňství do roku 2025).

Speciálně výchovné aktivity – ve věznicích jsou realizovány na všech odděleních. Biedermanová a Petras (2011, s. 24) uvádí, *„že se však uplatňují zejména v odděleních specializovaných pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování, s poruchami osobnosti a chování způsobených užíváním psychotropních látek,*

nebo s mentální retardací ve vazebních věznicích a věznicích. Jejich posláním je omezovat a snižovat nebezpečnost a pravděpodobnost recidivy u rizikových pachatelů trestné činnosti vykonávajících trest odnětí svobody a přispívat ke zvyšování ochrany společnosti po jejich návratu do občanského života“. Jedná se o pedagogické a psychologické zacházení odborných zaměstnanců při individuálním či skupinovém působení formou individuálních pohovorů, diskuzních klubů nebo skupinových terapií. Hála (2006, s. 159–160) uvádí jako speciálně výchovné aktivity tři hlavní činnosti: poradenství, doprovod a terapii. Tato aktiva odborných zaměstnanců jsou prováděna především formou skupinového poradenství, sociálně psychologických výcviků, sociálně právního poradenství, bohoslužeb, individuální psychologické, pedagogické a pastorační péče a antistresových programů. Pomocí speciálně výchovných programů usilují odborní pracovníci o zvýšení ochrany společnosti před jedinci propuštěnými z vězení. (Biedermanová a Petras, 2011, s. 24)

Zájmové aktivity – jedná se o různé druhy zájmových kroužků sportovního, vzdělávacího či kulturního charakteru obsahující nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené odbornými zaměstnanci, kteří rozvíjejí u odsouzených schopnosti, vědomosti, sociální dovednosti, jež jsou předpokladem k naplňování integrativní funkce trestu odnětí svobody (Černíková in Biedermanová a Petras, 2011, s. 27).

Aktivity v utváření vnějších vztahů – jedná se především o aktivity, které slouží jako příprava na soběstačný život na svobodě. V rámci těchto aktivit může odsouzený navazovat kontakt s různými organizacemi a subjekty, se kterými věznice spolupracují. Biedermanová a Petras (2011, s. 28) uvádí, že „*tato oblast bývá některými autory také nazývána extramurální, tj. „za zdí vězení“.* Jedná se o vytváření, udržování či posilování vazeb odsouzených s vnějším světem (k rodině, přátelům a známým mimo kriminální subkulturu), rozvíjení znalostí, dovedností, které jsou potřebné v občanské společnosti“.

V průběhu celého roku jsou realizovány s odsouzenými, jež splňují podmínky stanovené předpisy upravující VTOS a požadavky ředitelů věznic extramurální aktivity. Kromě extramurálních aktivit tzv. „za odměnu“, jimiž jsou např. přerušování VTOS a návštěva rodiny mimo věznici, to mohou dále být opuštění věznice za doprovodu zaměstnance ve smyslu pracovního charakteru (brigády ve prospěch města, MŠ, arciděkanství, PMS ČR apod.), nebo extramurální aktivity zaměřené na edukaci, např. návštěva muzea, výstavy, společenské a kulturní akce, a to i ve spolupráci s rodinami odsouzených.

Odsouzení dále na základě podepsaného Memoranda o spolupráci zajišťování rekvalifikace odsouzených po dobu trvání VTOS mohou v případě zájmu a volných kapacit absolvovat rekvalifikační kurz či kurz k doplnění základů vzdělání.

Odsouzenému odmítajícímu stvrdit podpisem přijetí programu zacházení je stanoven program základního motivačního zacházení, ve kterém je kladen důraz na dodržování pořádku a bezpečnosti a pracovní aktivity odpovídající jeho zdravotnímu stavu. Motivační program je vždy individuální, jeho cílem je motivovat odsouzeného ke změně postojů a chování.

2.4.4 Vyhodnocení programů zacházení

Úspěšnost plnění programu zacházení v oblasti cílů, jednotlivých aktivit, pořádku a kázně se ze zákona v pravidelných intervalech u každého odsouzeného komplexně vyhodnocuje dle §§ 38 a 39 vyhlášky 345/1999 Sb. Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody:

- 1x za měsíc ve věznici pro mladistvé,
- 1x za dva měsíce ve výstupních oddílech věznic s ostrahou a věznic se zvýšenou ostrahou,
- 1x za tři měsíce ve věznici s ostrahou,
- 1x za šest měsíců ve věznici se zvýšenou ostrahou.

Hodnocení úspěšnosti plnění programu zacházení je součástí komplexního hodnocení naplňování účelu výkonu trestu. Při vyhodnocení se program zacházení aktualizuje v souladu s mírou a úspěšností jeho plnění a odsouzený se na aktualizaci programu zacházení podílí. Aktualizací programu zacházení může být i změna varianty programu zacházení. S výsledky vyhodnocení je odsouzený seznámen zaměstnanci oddělení výkonu vazby a trestu.

PRAKTICKÁ ČÁST

Předložená bakalářská práce je zaměřena na programy zacházení a snahu posoudit, jaký mají vliv na sociální rehabilitaci osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Zatímco teoretická část je věnována obecným a teoretickým pojmům týkajícím se VS ČR a programům zacházení ve VTOS opírajícím se o právní normy, legislativu a odbornou literaturu dané problematiky, praktická část práce je zaměřena na práci s odsouzenými v konkrétních věznicích, na nabídky aktivit v programech zacházení těchto věznic a na zpracování výzkumu, realizovaného formou dotazníkového šetření na standardních odděleních VTOS se středním a vysokým stupněm zabezpečení, s cílem posoudit zdali odsouzení zařazení na tato oddělení vnímají programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody jako způsob sociální rehabilitace během svého výkonu trestu.

Praktická část této práce je rozdělena na dvě kapitoly. V první kapitole je popsána realizace programů zacházení, včetně zpracování Souhrnného plánu a nabídky některých aktivit programů zacházení, které jsou nabízeny ve věznicích, kde bylo dotazníkové šetření realizováno. Druhá kapitola je věnována představení výzkumu a jeho cílům, interpretaci získaných dat a shrnutí výzkumného šetření.

3 REALIZACE PROGRAMŮ ZACHÁZENÍ VE VĚZNICÍCH

Programy zacházení jsou obecně základní formou cílevědomého a komplexního působení na odsouzeného během VTOS, jejich samotná podstata a legislativní rámec jsou ukotveny v zákonech č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážci, 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody a v Nařízení generálního ředitele č. 44/2018, kterým se stanoví způsob realizace programů zacházení.

V souladu s těmito předpisy zpracovává speciální pedagog dle NGR č. 5/2016, § 39 odst. 2 písm. a), k naplnění účelu výkonu trestu na základě podkladů od ostatních odborných zaměstnanců oddělení výkonu trestu, při zachování zásad vnější a vnitřní diferenciaci pro jednotlivé kategorie odsouzených, Souhrnný plán zacházení s odsouzenými na období jednoho roku, který obsahuje jednotlivé aktivity rozřazené do konkrétních druhů programů zacházení, včetně personálního, technicko-materiálního a finančního zajištění (Souhrnný plán zacházení s odsouzenými, interní materiál VV Liberec).

Možnosti nabízených aktivit v jednotlivých věznicích jsou závislé na profilaci dané věznice a vycházejí především z umístění, prostorové kapacity a navázané spolupráce s organizacemi zabývajícími se problematikou penitenciární a postpenitenciární péče.

Cílové skupiny odsouzených jsou ve věznicích rozlišovány jednak dle konkrétních druhů programu zacházení, jež jsou stanoveny na minimální, standardní, speciální, výstupní a základní motivační, dále dle zařazení odsouzených do jednotlivých oddílů na základě vnitřní diferenciaci vycházející ze zařazení do určeného typu věznice, v nichž jsou pro tyto odsouzené individuálně stanovovány programy zacházení.

Jednotlivé druhy programu zacházení sledují především minimalizaci identifikovaných rizik v souvislosti se spáchanou trestnou činností konkrétního odsouzeného a eliminace trestné činnosti v budoucnu. Stanovují se v návaznosti na výstupy Komplexní zprávy SARPO, přičemž akcent je kladen na rizika v dynamických faktorech. Jednotlivé programy zacházení jsou v průběhu VTOS dle potřeby a momentální situace upravovány a odpovídají jim příslušné aktivity, intervence a programy, které zároveň odráží aktuální personální, finanční a technicko-materiální možnosti věznic.

V průběhu věznění dochází k neustálému monitorování a přehodnocování stavu převýchovy jednotlivých odsouzených, kteří v případě snížení rizik dostávají upravený

program zacházení, neboť konkrétní intervenci není nutné nasazovat po celou dobu VTOS. Co se problematiky zadluženosti a finanční gramotnosti týče, ta je systémově řešena zejména v období před výstupem, kdy je možné docílit většího přesahu do mimopenitenciárního prostředí (v rámci vycházek návštěvy sociálních kurátorů, úřadů práce apod.). V průběhu samotného VTOS je pak tato problematika řešena na odd. vzdělávací aktivitou vedenou vychovateli, v případě zájmu odsouzeného pak formou individuálních konzultací se sociálními pracovníky či spoluprací s NNO.

Odsouzení s vysokým až velmi vysokým rizikem (závislost či škodlivé užívání) v oblasti abúzu drog individuálně dochází na konzultace k jednotlivým zaměstnancům či v rámci individuální terapie a poradenství k NNO. Vzhledem k poměrně značnému zájmu odsouzených o určitý typ aktivit a v rámci zachování rovnosti práv bývá umožňováno i odsouzeným se stanoveným minimálním programem zacházení, aby se účastnili kupříkladu vzdělávacích aktivit, ačkoliv je odsouzeným s nízkými riziky stanoven program minimálního zacházení, ve kterém se klade důraz na aktivity pracovní a zájmové, přičemž vzdělávací aktivity jsou primárně určené pro odsouzené s programem standardního či speciálně výchovného zacházení (Souhrnný plán zacházení s odsouzenými, interní materiál VV Liberec).

Odsouzení jsou o nabídce aktivit programu zacházení informováni prostřednictvím zpracovaného programu zacházení, harmonogram a jednotlivé časy k realizaci jsou pak uvedeny v týdenním plánu aktivit, který je vyvěšován na nástěnce jednotlivých oddílů vychovatelem.

Nabídky některých aktivit programu zacházení z věznic, kde bylo šetření, prováděno jsou přílohou č. 1.

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

4.1 Cíle výzkumného šetření

Cílem provedeného výzkumného šetření je snaha posoudit, zdali samotní odsouzení vnímají jim nastavené programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody jako prostředek pro dosažení své sociální rehabilitace během výkonu trestu. Dílčími cíli je zmapovat, zdali jsou odsouzení o možnostech, které jim jsou prostřednictvím aktivit v rámci programů zacházení nabízeny, informováni, v jaké míře je využívají a zdali považují nabídku dostupných aktivit za dostačující. Vyhodnocení získaných dat by bylo možné do budoucna využít k porovnání s daty ze statistik týkajících se výše recidivy, a to v souvislosti s posouzením zdali plní programy zacházení úlohu prostředku k resocializaci odsouzených a zamezuje tak páchání další trestné činnosti. Výsledná data by bylo možné využít k vyhodnocení účinnosti Programu zacházení a jeho případné inovaci.

4.2 Charakteristika vzorku výzkumného šetření

Výzkumným vzorkem šetření jsou odsouzení muži nacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody, kteří jsou zařazeni do věznic s ostrahou se středním nebo vysokým stupněm zabezpečení. Toto kritérium je zvoleno především z důvodu nejvyššího počtu odsouzených umístovaných právě do tohoto typu věznic, a to v kontextu se zmiňovanou výší recidivy v ČR. Jako důkaz předchozího tvrzení poslouží statistika VS ČR, ve které se uvádí stav k 31. 12. 2018, kdy bylo v České republice ve věznicích s ostrahou, se středním nebo vysokým stupněm zabezpečení umístěno 17 284 odsouzených z celkového počtu 19 667 odsouzených (Statistická ročenka VS ČR, 2018). Díky tomuto kritériu by měly být výsledky vyhodnocování provedeného šetření nejrelevantnější ke skutečnému stavu ve všech věznicích. Druhým kritériem je, že odsouzení musí být zařazeni na standardním oddělení výkonu trestu, a to opět z důvodu nejvyššího počtu odsouzených zařazovaných na tato oddělení ve všech věznicích. Těmto odsouzeným jsou v průběhu výkonu trestu stanovovány programy zacházení minimálního, standardního nebo výstupního rozsahu a je s nimi ve všech věznicích pracováno podobným způsobem oproti odsouzeným, kteří jsou zařazováni na specializovaná oddělení, kde jim je stanovován program speciálního zacházení, který je přizpůsobován

menším skupinám odsouzených s důrazem kladeným na specifickou trestnou činnost. Pro tuto práci je zvolen vzorek o celkovém počtu jednoho sta odsouzených mužů ze čtyř věznic libereckého a královéhradeckého kraje. S předchozím souhlasem ředitelů věznic byly dotazníky po 25 kusech rozeslány do věznic a prostřednictvím vychovatelů na jednotlivých odděleních rozdány odsouzeným k vyplnění.

4.3 Metoda sběru dat

Ze stanoveného cíle výzkumu a výzkumných otázek vyplývá, jaký typ dat je nutno získat, zpracovat a interpretovat. Existují dva základní typy dat, a sice data „tvrdá“ kvantitativní a „měkká“ kvalitativní (Linderová, 2016, s. 45). Pro tuto práci je zvolena kvantitativní metoda sběru dat, ve které je předpoklad, že problematika, která je předmětem zkoumání, je svým způsobem měřitelná, tříditelná nebo uspořadatelná. U kvantitativní metody sběru dat se využívají především silně standardizované a strukturované metody pozorování, dotazování nebo studium dokumentů. Pro tuto práci je zvolena metoda dotazování, která je provedena formou standardizovaného dotazníku.

4.3.1 Standardizovaný dotazník

Standardizovaný dotazník je jednou z nejpoužívanějších metod sběru primárních dat v kvantitativním výzkumu. Za předpokladu správně formulovaných otázek je výhodný pro zachování anonymity respondentů, na druhou stranu může dojít k nepochopení otázky nebo k neochotě respondenta dotazník vyplnit. Tyto ovlivňující faktory byly takřka eliminovány prostředím, ve kterém bylo šetření realizováno a způsobem předání odsouzeným prostřednictvím vychovatelů. Z rozeslaného jednoho sta dotazníků byla návratnost a využitelnost 100 %.

Dotazník, který je přílohou č. 2, je koncipován celkem na patnáct jednoduchých otázek, z nichž je čtrnáct uzavřených a jedna otevřená. Otázky jsou rozděleny do třech oblastí zájmu výzkumného šetření:

otázky č. 1–4 jsou informativní a jsou určeny především k ucelení obrazu vzorku respondentů v souvislosti se zjištěním věku, dosaženého vzdělání, rodinných poměrů a počtu uvěznění,

otázky č. 5–10 slouží k zjištění, do které vnitřní skupiny prostupné diferenciaci jsou zařazeni, zda jsou během VTOS v kontaktu s rodinou, jestli pracují, zda byli v průběhu VTOS informováni o účelu Programu zacházení a v jaké míře ho plní,

otázky č. 11–15 jsou koncipovány za účelem posouzení, jak odsouzení vnímají aktivity Programu zacházení, jejich hodnocení a oblíbenost.

Všechny otázky v dotazníku jsou koncipovány tak, aby bylo při vyhodnocování zřejmé, o jakou skupinu dotazovaných odsouzených se jedná v souvislosti s posouzením jejich názoru na programy zacházení, ve vztahu k počtu odsouzení, průměrnému věku, pracovnímu zařazení a vztahům s rodinou.

4.4 Zpracování získaných dat

Pro přehlednější orientaci ve zpracování získaných dat je u většiny otázek vyobrazen graf, který výsledná data znázorňuje. Otázky jsou zpracovány postupně, získaná data k jednotlivým otázkám jsou zpracována a interpretována v textu buď samostatně pro každou věznic, nebo souhrnně u každé otázky pro všechny věznice, kde bylo výzkumné šetření realizováno. Následné porovnání výsledných dat ze všech věznic je znázorněno pomocí grafu u každé otázky.

Otázka č. 1 – Uveďte svůj věk:

Ve Vazební věznici Liberec je průměrný věk dotazovaných 35 let. Přičemž nejvyšší procento věku dotazovaných odsouzených je v rozmezí 26–35 let, jehož hodnota činí 48 % z celkového počtu dotazovaných odsouzených. 36 % dotazovaných odsouzených se nachází ve věku 36–45 let, 12 % odsouzených ve věku 46–55 let a 2 % odsouzených se nachází ve věku 18–25 let a 55–65 let.

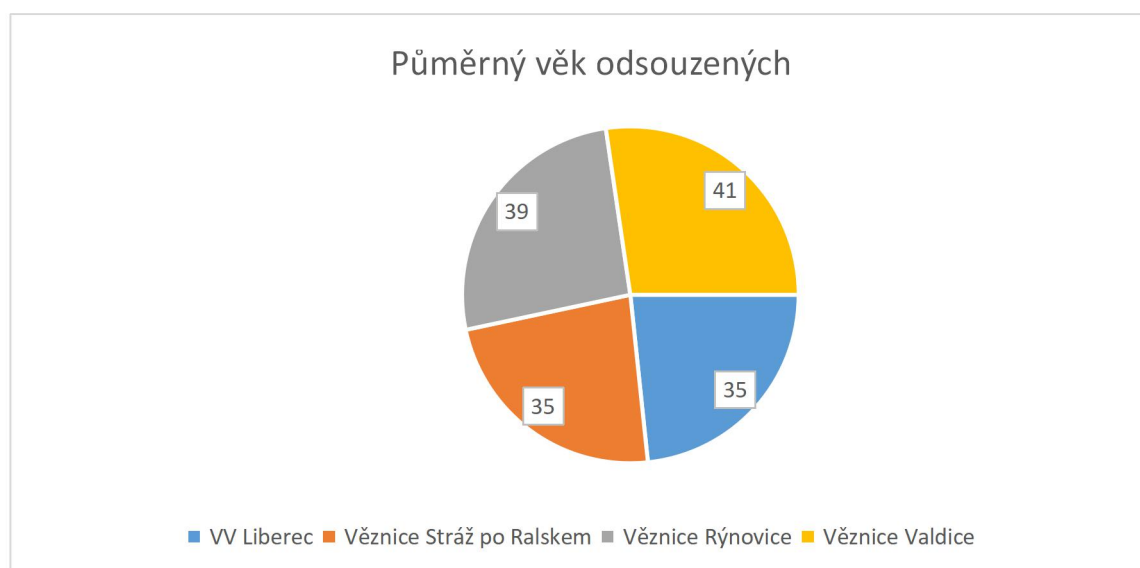
Ve věznici Stráž pod Ralskem je průměrný celkový věk dotazovaných odsouzených shodný jako ve VV Liberec 35 let, ale je procentuálně vyrovnanější, co se týká složení věkových skupin. Nejvyšších 36 % je zjištěno u věkové skupiny 26–35 let, 24 % u skupiny 36–45 let, 20 % u skupiny 18–25 let, 12 % u skupiny 46–55 let a 8 % tvoří odsouzení ve věku 56–65 let.

Ve Věznici Rýnovice je průměrný věk dotazovaných odsouzených 39 let, kdy nejpočetnější skupinu 52 % tvoří odsouzení ve věku 36–45 let, 28 % odsouzení ve věku

26–35 let, po 8 % odsouzení ve věku 46–55 let a 56–65 let a 4 % dotazovaných odsouzených je ve věku 18–25 let.

Nejvyšší průměrný věk u dotazovaných odsouzených ze všech věznic je zjištěn ve Věznici Valdice, jehož výsledná hodnota činí v průměru 41 let. Nejpočetnější věkovou skupinou jsou odsouzení ve věku 36–45 let, která činí 32 % dotazovaných, s 28 % následují odsouzení ve věku 26–35 let, s 24 % odsouzení ve věku 46–55 let a 16 % tvoří skupina dotazovaných odsouzených ve věku 56 až 65 let. Ve Věznici Valdice nebyl mezi dotazovanými žádný odsouzený mladší 25 let.

Graf č. 1: Průměrný věk odsouzených

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafu č. 1 je vyobrazen průměrný věk dotazovaných odsouzených z věznic, ve kterých bylo šetření provedeno.

Otázka č. 2 – Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

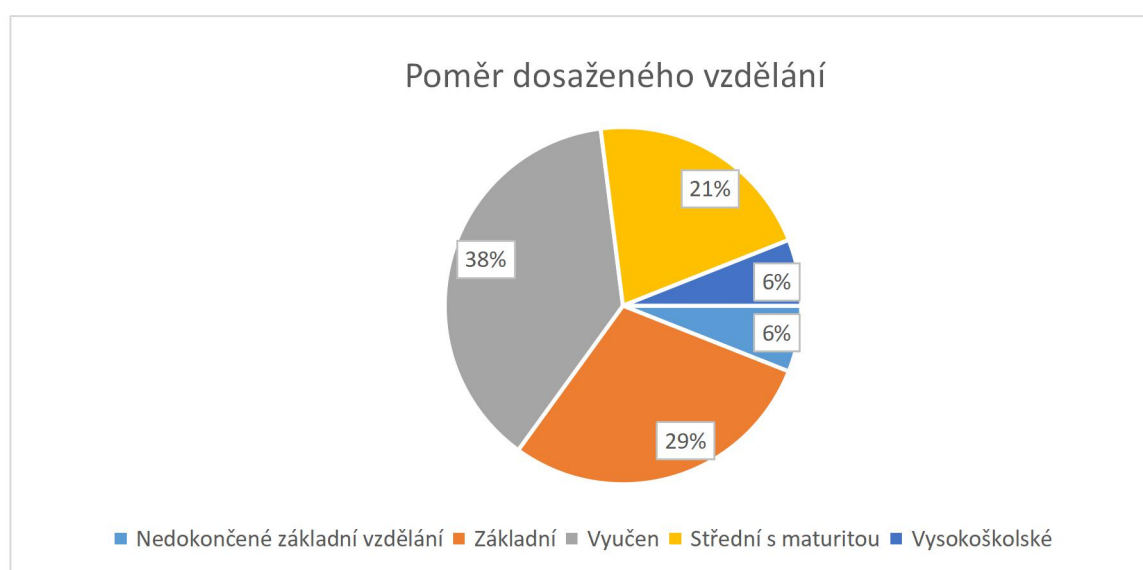
Ve vazební věznici Liberec neuvedl žádný z dotazovaných odsouzených, že nedosáhl žádného vzdělání. 20 % dotazovaných odsouzených uvedlo, že dosáhlo základního vzdělání. Shodně ve 36 % uvedli odsouzení, že dosáhli vyučení v nějakém oboru, nebo středoškolského vzdělání s maturitou. 8 % odsouzených uvedlo, že dosáhlo vysokoškolského vzdělání.

Ve Věznici Stráž pod Ralskem 12 % dotazovaných odsouzených nedosáhlo na žádné vzdělání, 28 % dosáhlo na základní vzdělání, 32 % dosáhlo vyučení v nějakém oboru, 20 % středoškolského vzdělání s maturitou a 8 % vysokoškolského vzdělání.

Ve věznici Rýnovice dosáhlo 36 % dotazovaných odsouzených na základní vzdělání, 40 % odsouzených se vyučilo v oboru, 20 % odsouzených dosáhlo na středoškolské vzdělání zakončené maturitou a 4 % odsouzených dokončilo studium na vysoké škole. Žádný z dotazovaných odsouzených neuvedl, že nedosáhl žádného vzdělání.

Ve Věznici Valdice odpovědělo 12 % dotazovaných odsouzených, že nedosáhlo na žádné vzdělání, 32 % odsouzených dosáhlo na základní vzdělání, 44 % odsouzených dosáhlo vyučení v nějakém oboru, 8 % odsouzených středoškolského vzdělání s maturitou a 4 % odsouzených vysokoškolského vzdělání.

Graf č. 2: Poměr dosaženého vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování

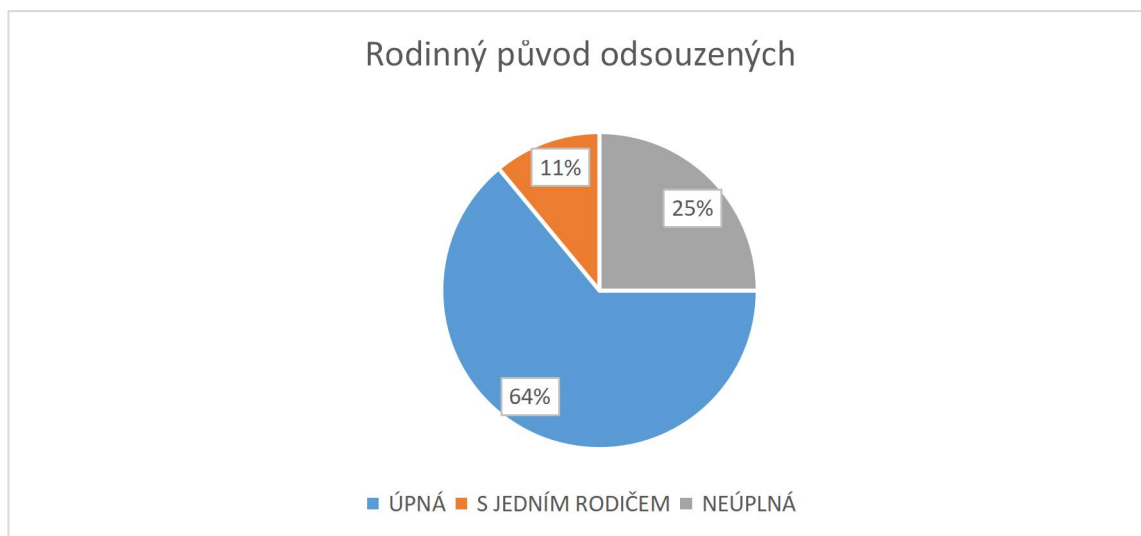
V grafu č. 2 je procentuálně zobrazen poměr dosaženého vzdělání u odsouzených ve všech věznicích, kde bylo dotazníkové šetření realizováno.

Otázka č. 3 – Z jaké rodiny pocházíte?

V otázce č. 3 je dotazník zaměřen na zjištění, z jaké rodiny odsouzení pochází. Odsouzení měli na výběr z odpovědí: ÚPLNÁ/NEÚPLNÁ/S NEVLASTNÍM RODIČEM, přičemž při nenalezené shodě mohli dopsat vlastní rodinnou situaci.

Ve vazební věznici Liberec odpovědělo patnáct dotazovaných odsouzených, že pochází z úplné rodiny, šest odsouzených z neúplné rodiny a čtyři odsouzení z úplné rodiny s jedním nevlastním rodičem, kdy se vždy jednalo o otčíma.

Graf č. 3: Rodinný původ odsouzených

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve Věznici Stráž pod Ralskem odpovědělo šestnáct dotazovaných odsouzených, že pochází z úplné rodiny, sedm odsouzených z neúplné rodiny a dva odsouzení z úplné rodiny s jedním nevlastním rodičem, kdy se v obou případech jednalo o nevlastní matku. Ve věznici Rýnovice odpovědělo patnáct odsouzených, že pochází z úplné rodiny, osm odsouzených z neúplné rodiny a dva odsouzení z úplné rodiny s nevlastním rodičem, přičemž se v obou případech jednalo o otce.

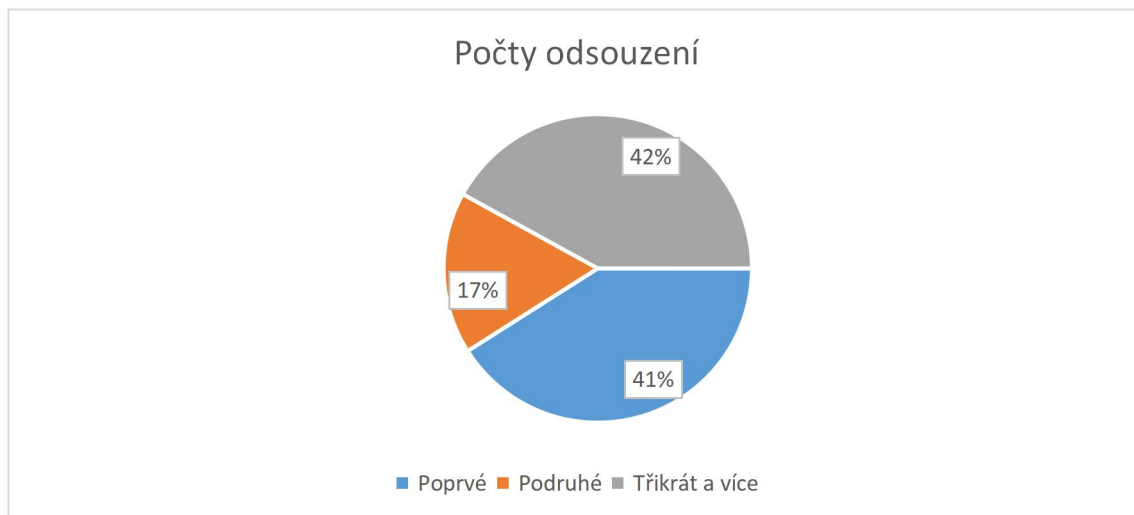
Ve věznici Valdice odpovědělo osmnáct odsouzených, že pochází z úplné rodiny, čtyři odsouzení z neúplné rodiny a tři odsouzení z úplné rodiny s nevlastním rodičem, přičemž se ve všech případech jednalo o otce. V grafu č. 3 je procentuálně znázorněn rodinný původ odsouzených ze všech věznic, kde bylo šetření prováděno.

Otázka č. 4 – Po kolikáté jste ve VTOS?

Ve Vazební věznici Liberec odpovědělo třináct z dotazovaných odsouzených, že jsou ve VTOS poprvé, tři odsouzení odpověděli, že podruhé a osm z dotazovaných odsouzených je ve VTOS po třetí a vícekrát. Ve Věznici Stráž pod Ralskem odpovědělo deset z dotazovaných odsouzených, že jsou ve VTOS poprvé, pět odsouzených podruhé a deset z dotazovaných odsouzených je ve VTOS po třetí a vícekrát. Ve Věznici Rýnovice odpovědělo devět z dotazovaných odsouzených, že jsou ve VTOS poprvé, čtyři odsouzení odpověděli, že podruhé a dvanáct z dotazovaných odsouzených je ve VTOS po třetí a vícekrát. Ve Věznici Valdice odpovědělo devět z dotazovaných

odsouzených, že jsou ve VTOS poprvé, pět odsouzených odpovědělo, že podruhé a dvanáct z dotazovaných odsouzených je ve VTOS po třetí a vícekrát.

Graf č. 4: Počty odsouzení

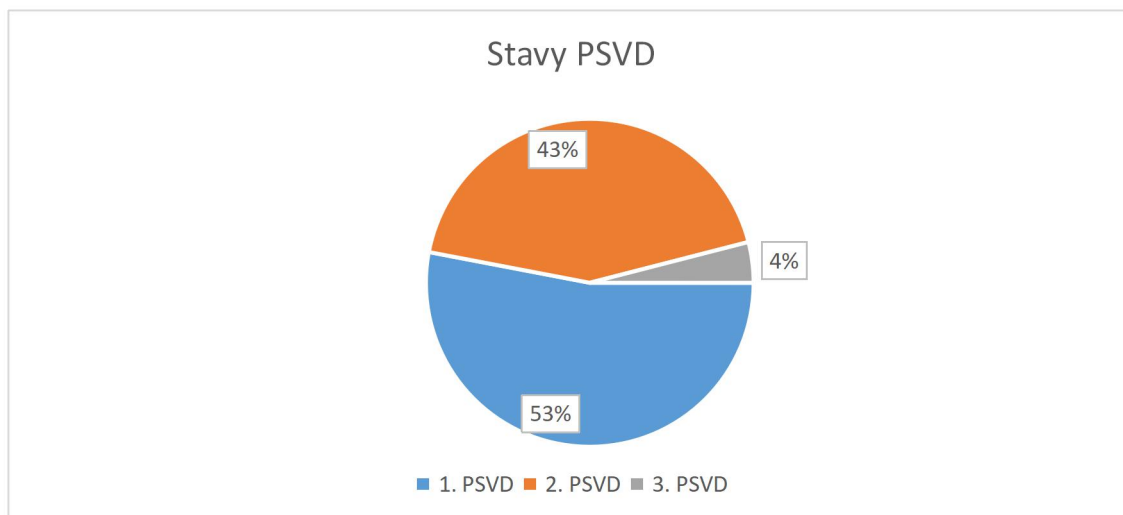

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafu č. 4 je vyobrazeno procentuální vyjádření počtu odsouzení spojených s přímým VTOS u dotazovaných odsouzených z věznic, kde bylo šetření realizováno.

Otázka č. 5 – V jaké prostupné skupině vnitřní diference se nacházíte?

Graf č. 5: Stavy PSVD

Zdroj: Vlastní zpracování

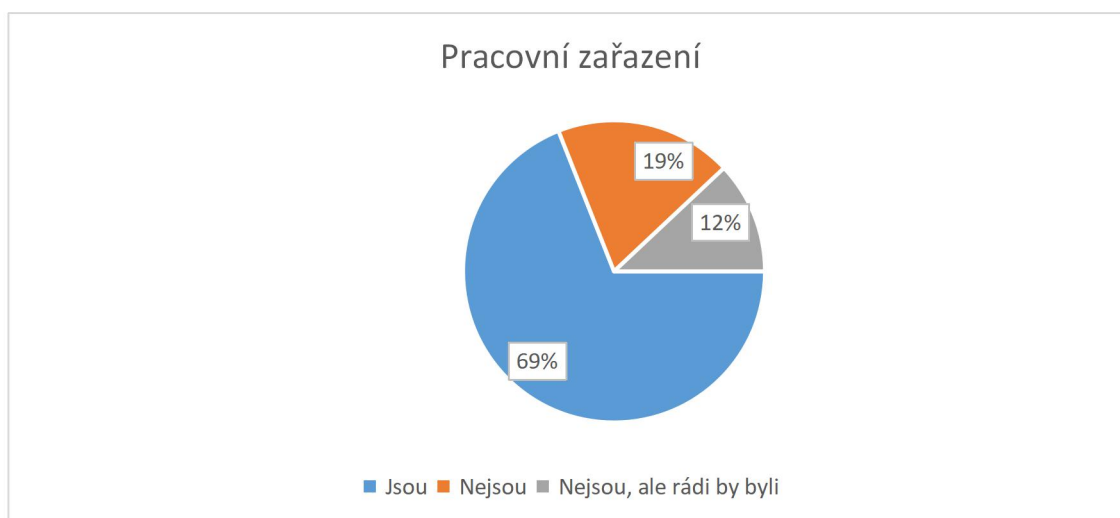
Ve Vazební věznici Liberec odpovědělo osm z dotazovaných odsouzených, že se nachází v první prostupné skupině vnitřní diference, patnáct odsouzených ve druhé a dva z dotazovaných odsouzených ve třetí. Ve Věznici Stráž pod Ralskem odpovědělo

jedenáct z dotazovaných odsouzených, že se nachází v první prostupné skupině vnitřní diference, čtrnáct odsouzených ve druhé a žádný z dotazovaných odsouzených neodpověděl, že se nachází ve třetí prostupné skupině vnitřní diference. Ve Věznici Rýnovice byly výsledky takřka stejné jako ve Věznici Stráž pod Ralskem. Dvanáct odsouzených odpovědělo, že se nachází v první prostupné skupině vnitřní diference, třináct odsouzených ve druhé a žádný z dotazovaných odsouzených neodpověděl, že se nachází ve třetí prostupné skupině vnitřní diference. Ve Věznici Valdice je situace u dotazovaných odsouzených úplně odlišná, kde dvacet dva odsouzených odpovědělo, že se nachází v první prostupné skupině vnitřní diference a pouze dva ve druhé a ve třetí. Celkové procentuální vyjádření stavu prostupných skupin vnitřní diference ze všech věznic u dotazovaných odsouzených je vyobrazeno v grafu č. 5.

Otázka č. 6 – Jste ve VTOS pracovně zařazen?

Ve všech čtyřech věznicích byly počty odpovědí na tuto otázku takřka identické. Odsouzení měli na výběr ze tří odpovědí: ANO/NE/NEJSEM, ALE RÁD BYCH BYL. Ve vazební věznici Liberec odpovědělo devatenáct z dotazovaných odsouzených, že je pracovně zařazen, pět nikoli a jeden odsouzený není, ale rád by byl. Ve Věznici Stráž pod Ralskem odpovědělo osmnáct z dotazovaných odsouzených, že je pracovně zařazen, pět nikoli a dva odsouzení nejsou, ale rádi by byli. V Rýnovicích odpovědělo patnáct z dotazovaných odsouzených, že je pracovně zařazen, šest nikoli a čtyři odsouzení nejsou, ale rádi by byli. Ve Valdicích odpovědělo sedmnáct z dotazovaných odsouzených, že je pracovně zařazen, tři nikoli a pět odsouzených není, ale rádi by byli.

Graf č. 6: Pracovní zařazení

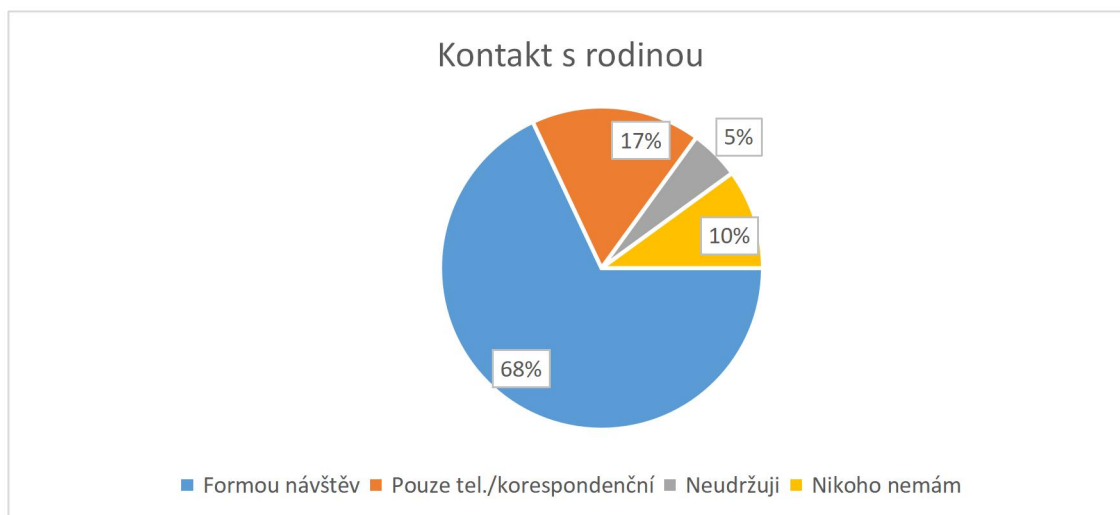
Zdroj: Vlastní zpracování

Procentuální vyjádření stavu pracovního zařazení ze všech čtyř věznic u dotazovaných odsouzených je vyobrazeno v grafu č. 6.

Otázka č. 7 – Udržujete během VTOS kontakt s rodinou?

Na tuto otázku měli odsouzení možnost výběru z několika odpovědí typu udržují/neudržují, pouze telefonický/korespondenční kontakt, nikoho nemám.

Graf č. 7: Kontakt s rodinou

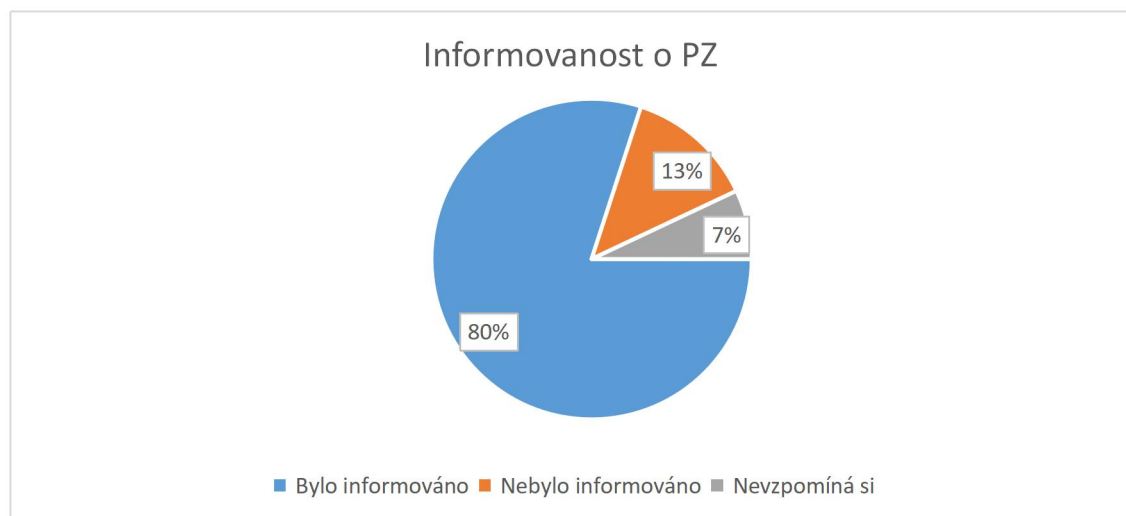

Zdroj: Vlastní zpracování

Ze získaných odpovědí vyplývá, že drtivá většina dotazovaných odsouzených udržuje ať už formou návštěv, telefonicky, nebo korespondenčně kontakt se svými blízkými. Pouze pět dotazovaných ze všech čtyř věznic neudržuje žádný kontakt se svou rodinou, nebo blízkými a deset z odsouzených dotazovaných nikoho nemá. Procentuální vyjádření udržovaného kontaktu je vyobrazeno v grafu č. 7.

Otázka č. 8 – Byl jste v průběhu VTOS informován, co je a k čemu slouží program zacházení?

Graf č. 8: Informovanost o PZ

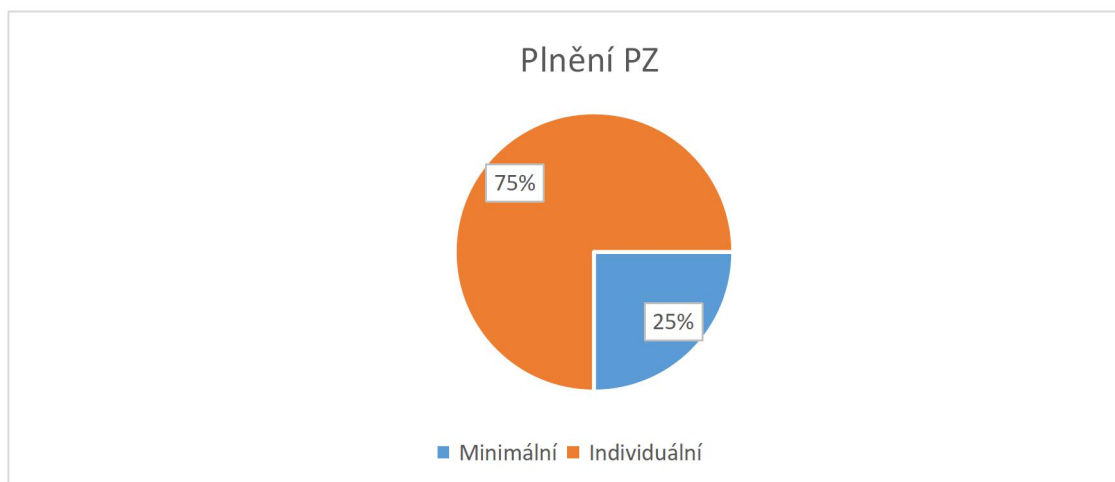

Zdroj: Vlastní zpracování

U této otázky měli odsouzení na výběr z možností ANO/NE/NEPAMATUJI SE. Ze získaných odpovědí vyplývá, že většina odsouzených byla při svém zařazování na příslušný oddíl informována, co je a k čemu slouží program zacházení. Ve Vazební věznici Liberec odpovědělo ze všech dotazovaných devatenáct odsouzených, že byli informováni o programu zacházení, dva si myslí, že nebyli a čtyři odsouzení si to nepamatují. Ve Stráži po Ralskem odpovědělo ze všech dotazovaných dvacet odsouzených že byli informováni o programu zacházení a pět odsouzených uvedlo, že nebyli. V Rýnovicích uvedlo ze všech dotazovaných dvacet jedna odsouzených, že byli informováni o programu zacházení, tři odsouzení uvedli, že informováni nebyli, a jeden si nevzpomíná. Ve Valdicích dvacet odsouzených odpovědělo, že byli informováni, tři nikoli a dva z dotazovaných odsouzených si nevzpomínají. Procentuální vyjádření odpovědí odsouzených, u kterých bylo šetření realizováno ze všech čtyř věznic, je vyobrazeno v grafu č. 8.

Otázka č. 9 – V jaké míře program zacházení plníte?

Graf č. 9: Plnění PZ

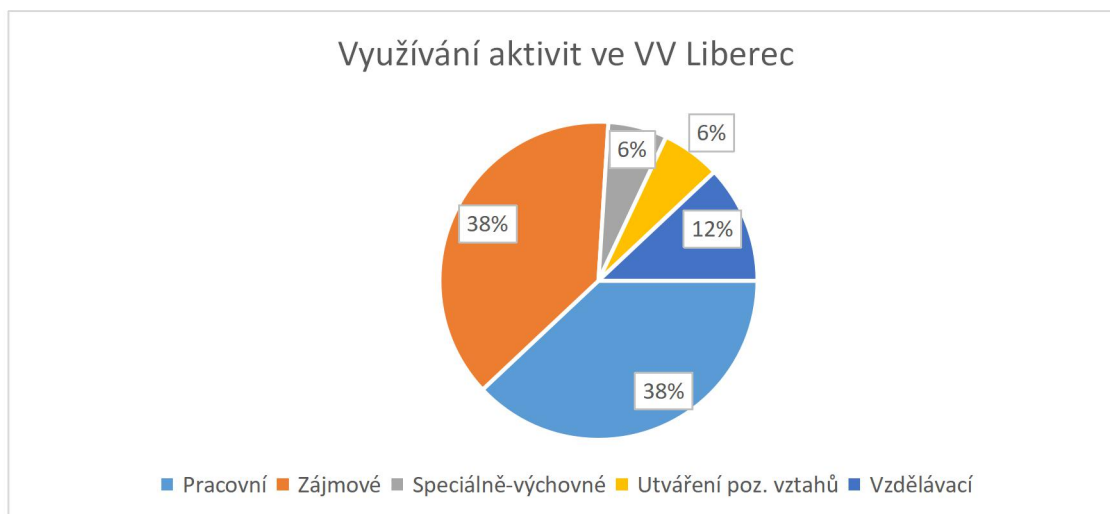
Zdroj: Vlastní zpracování

V této otázce měli odsouzení možnost na výběr ze dvou odpovědí, a to že plní program zacházení v minimálním rozsahu (zapojují se pouze do pracovních aktivit), nebo mají program individualizovaný. Odpovědi dotazovaných odsouzených se při porovnání věznic takřka shodovaly, přičemž v minimálním rozsahu se do programu zacházení ve věznicích zapojuje cca 25 % dotazovaných odsouzených a individuální program zacházení má stanoveno kolem 75 % odsouzených. Procentuální vyjádření poměru odsouzených, kteří využívají program zacházení v minimálním, nebo individuálním rozsahu je vyobrazeno v grafu č. 9.

Otázka č. 10 – Jaké aktivity programu zacházení využíváte nejraději?

V této otázce měli odsouzení možnost výběru z obecného pojetí aktivit programů zacházení s možností vypsát konkrétní činnost, kterou z dané aktivity nejraději využívají, přičemž mohli využít i vícero nabídnutých odpovědí. Z údajů vyplývajících ze zpracovaných dotazníků je patrné, že ve všech věznicích, kde bylo šetření realizováno, jsou u dotazovaných odsouzených nejčastěji využívané aktivity pracovní a zájmové. Pro porovnání zájmu, budou u této otázky nejprve interpretovány údaje ze všech věznic samostatně a následně bude v grafu vyobrazeno procentuální vyjádření všech dotazovaných odsouzených.

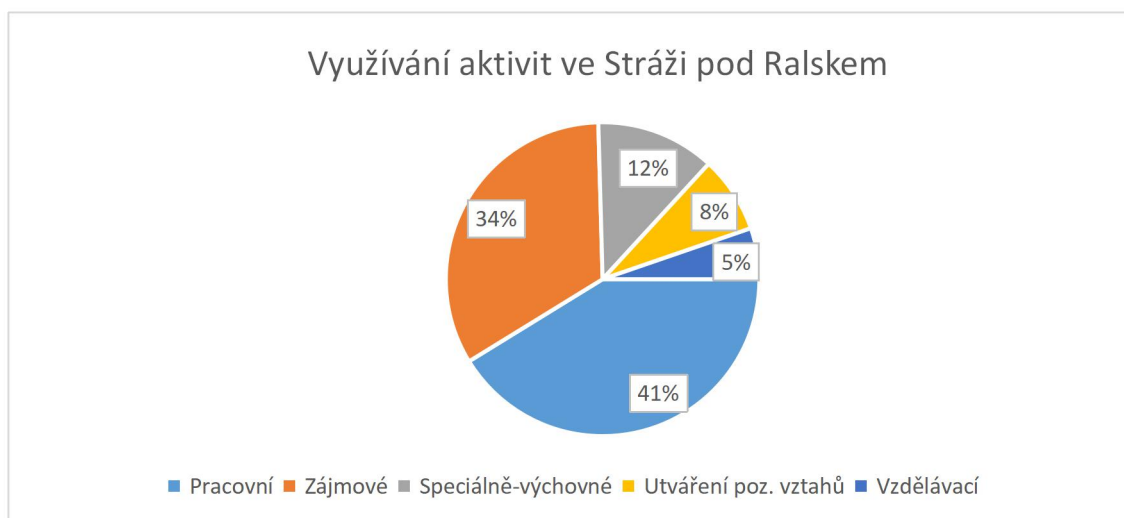
Graf č. 10: Využívání aktivit ve VV Liberec

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve vazební věznici Liberec zvolilo shodně třináct odsouzených možnost pracovních a zájmových aktivit, speciálně-výchovné aktivity a aktivity zaměřené na utváření pozitivních vnějších vztahů zvolili dohromady čtyři odsouzení a možnost vzdělávacích aktivit také čtyři odsouzení. Přičemž u dvaceti pěti dotazovaných odsouzených bylo využito 34 možností odpovědí. Procentuální znázornění je vyobrazeno v grafu č. 10.

Graf č. 11: Využívání aktivit ve Stráži pod Ralskem

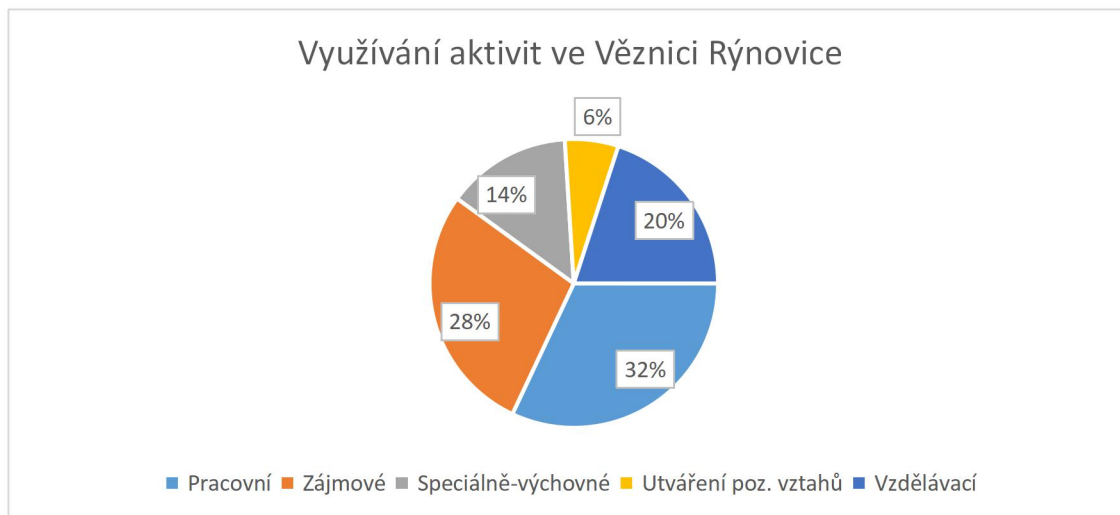

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve Stráži pod Ralskem zvolilo patnáct odsouzených možnost pracovních aktivit, dvanáct odsouzených možnost zájmových aktivit, žádný z odsouzených ne zvolil možnost speciálně-výchovných aktivit, možnost aktivit zaměřených na utváření pozitivních vnějších vztahů zvolili tři odsouzení a možnost vzdělávacích aktivit dva

odsouzení. Přičemž u dvaceti pěti dotazovaných odsouzených bylo využito celkem 33 možností odpovědí. Procentuální znázornění je vyobrazeno v grafu č. 11.

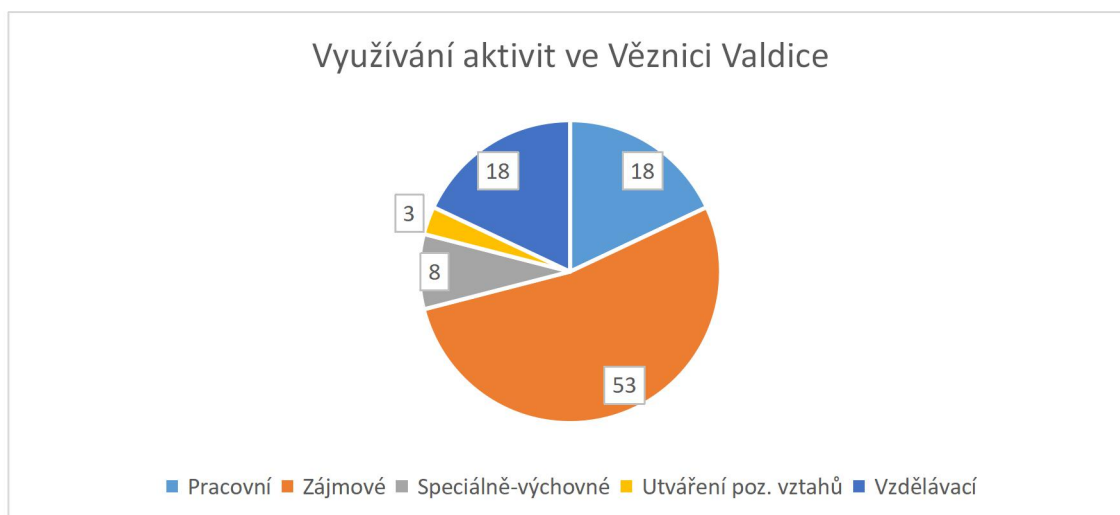
Graf č. 12: Využívání aktivit ve Věznici Rýnovice

Zdroj: Vlastní zpracování

V Rýnovicích zvolilo šestnáct odsouzených možnost pracovních aktivit, čtrnáct odsouzených možnost zájmových aktivit, sedm odsouzených možnost speciálně-výchovných aktivit, možnost aktivit zaměřených na utváření pozitivních vnějších vztahů zvolili tři odsouzení a možnost vzdělávacích aktivit deset odsouzených. Přičemž u dvaceti pěti dotazovaných odsouzených bylo využito celkem 50 možností odpovědí. Procentuální znázornění je vyobrazeno v grafu č. 12.

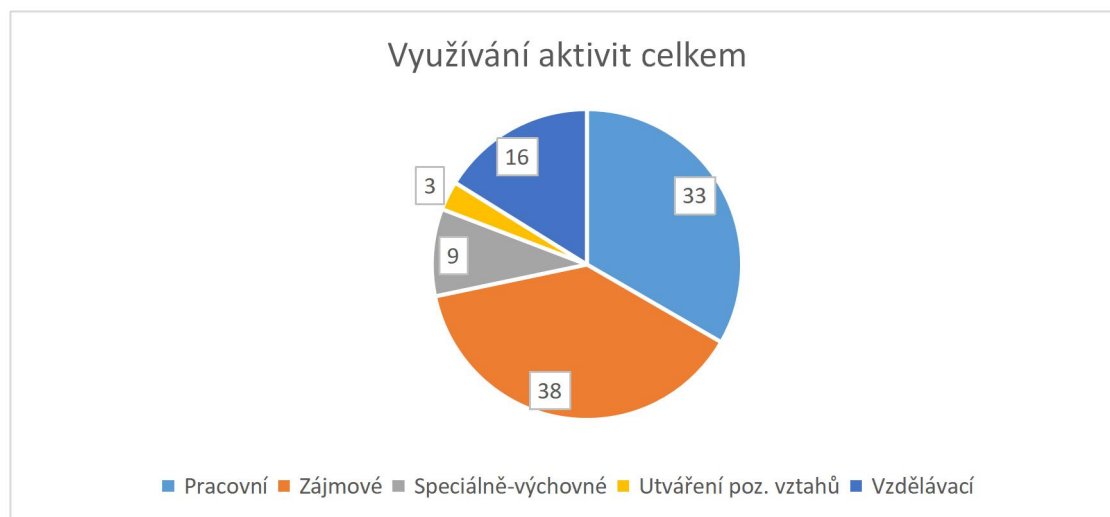
Graf č. 13: Využívání aktivit ve Věznici Valdice

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve Valdicích zvolilo sedm odsouzených možnost pracovních aktivit, dvacet odsouzených možnost zájmových aktivit, tři odsouzení možnost speciálně-výchovných aktivit, možnost aktivit zaměřených na utváření pozitivních vnějších vztahů zvolil jeden odsouzený a možnost vzdělávacích aktivit sedm odsouzených. Přičemž u dvaceti pěti dotazovaných odsouzených bylo využito celkem 38 možností odpovědí. Procentuální znázornění je vyobrazeno v grafu č. 13.

Graf č. 14: Využívání aktivit celkem

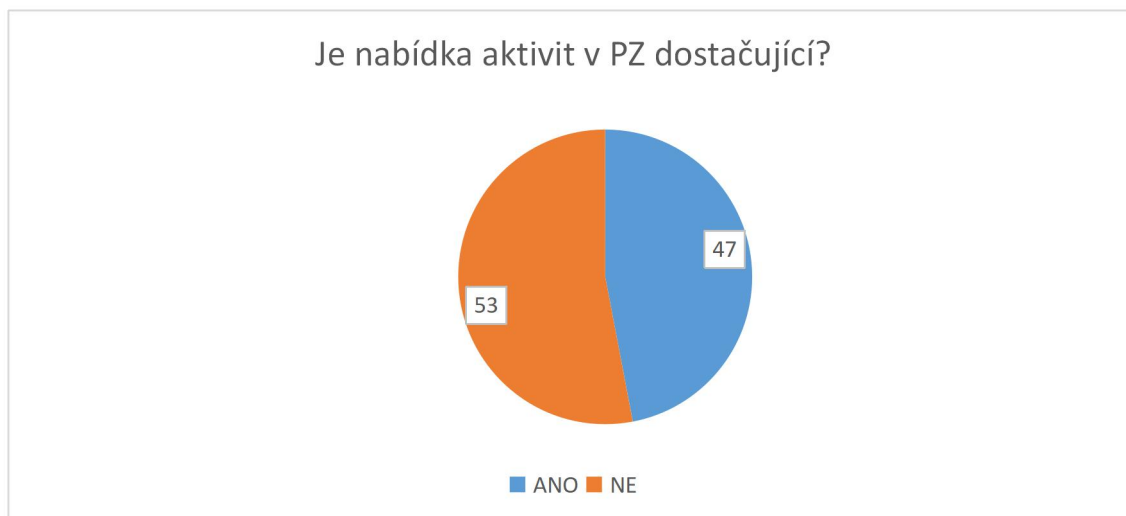

Zdroj: Vlastní zpracování

Z celkového počtu jednoho sta dotazovaných odsouzených ze všech věznic dohromady, bylo využito celkem jedno sto padesát pět možností odpovědí. Přičemž odsouzení zvolili celkem jeden a padesátkrát možnost pracovních aktivit, devět a padesátkrát možnost zájmových aktivit, dvanáctkrát zvolili speciálně-výchovné aktivity a tři a dvacetkrát vzdělávací aktivity. Procentuální znázornění výběru z možností nabízených aktivit dotazovaných odsouzených ze všech věznic, kde bylo šetření realizováno, je vyobrazeno v grafu č. 14.

Otázka č. 11 – Myslíte si, že je nabídka aktivit ve VS ČR dostačující?

Graf č. 15: Je nabídka aktivit v PZ dostačující?

Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce č. 11 měli odsouzení na výběr z možností ANO/NE. Ve Vazební věznici Liberec se dvanáct odsouzených vyjádřilo ve smyslu, že je nabídka aktivit ve VS ČR dostačující a třináct odsouzených, že nikoliv. Ve Stráži zvolilo sedmnáct odsouzených možnost ANO a osm odsouzených možnost NE. V Rýnovicích byly odpovědi podobné jako v Liberci, akorát v opačném výsledku, a to třináct pro ANO a dvanáct pro NE. Ve Valdicích se vyjádřilo pouze sedm odsouzených pro ANO a dvacet z dotazovaných odsouzených si myslí, že nabídka aktivit ve VS ČR není dostačující. Procentuální znázornění odpovědí dotazovaných odsouzených ze všech věznic, kde bylo šetření realizováno, je vyobrazeno v grafu č. 15.

Otázka č. 12 – Uveďte příklad aktivit, o kterých si myslíte, že by mohly být přínosné.

Tato otázka je navazující na otázku č. 11 ve smyslu, aby odsouzení, v případě, že si myslí, že jsou aktivity nabízené v rámci programů zacházení ve VS ČR nedostačující, uvedli příklad aktivit, které by mohly být pro ně samotné přínosné. Z 53 % odsouzených, kteří se v předchozí otázce vyjádřili v negativním smyslu, uvedlo pouze 40 % odsouzených příklad nějaké aktivity, 52 % neuvadlo žádný příklad a 8 % z těchto odsouzených uvedlo, že neví. Odsouzení uváděli vesměs aktivity zájmové, nebo v praxi nerealizovatelné.

Otázka č. 13 – Vnímáte aktivity v programu zacházení jako prostředek k úspěšnému návratu do společnosti po propuštění z VTOS?

Graf č. 16: Vnímání aktivit v PZ jako prostředek k sociální rehabilitaci

Zdroj: Vlastní zpracování

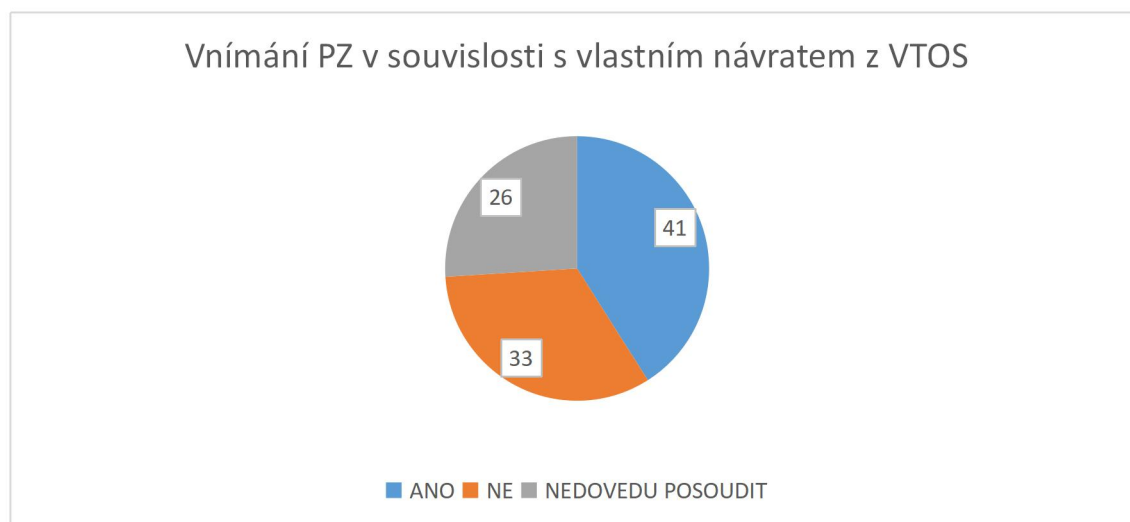
V této otázce měli odsouzení opět na výběr z možností ANO/NE. Ve Vazební věznici Liberec byl poměr odpovědí vyrovnaný, kdy se pro ANO vyjádřilo dvanáct odsouzených a pro NE třináct odsouzených. Ve Stráži pod Ralskem zaškrtnulo dvacet jedna odsouzených ANO a pouze čtyři odsouzení NE. V Rýnovicích sedmnáct z dotazovaných odsouzených vnímá aktivity obsažené v PZ jako prostředek k úspěšnému návratu do společnosti po propuštění a osm nikoliv. Ve Valdicích zvolilo možnost ANO jedenáct odsouzených a čtrnáct z dotazovaných odsouzených nevnímá aktivity obsažené v PZ jako prostředek k úspěšnému návratu do společnosti po propuštění. Celkově vnímá aktivity obsažené v PZ jako prostředek k úspěšnému návratu do společnosti po propuštění 61 % dotazovaných odsouzených. Procentuální znázornění odpovědí dotazovaných odsouzených ze všech věznic, kde bylo šetření realizováno, je vyobrazeno v grafu č. 16.

Otázka č. 14 – Domníváte se, že právě Vám pomůže program zacházení k úspěšnému návratu do společnosti po propuštění z VTOS?

V otázce č. 14 měli odsouzení vyjádřit svůj názor na vlastní zhodnocení nastaveného programu zacházení prostřednictvím možností z odpovědí ANO/NE/NEDOVEDU POSOUDIT. Ve Vazební věznici Liberec se sedm z dotazovaných odsouzených domnívá, že právě jim pomůže program zacházení k úspěšnému návratu do společnosti. Dalších třináct odsouzených se naopak domnívá, že ne, a pět z dotazovaných

odsouzených toto nedokáže posoudit. Ve Stráži pod Ralskem je dvanáct z dotazovaných odsouzených názoru, že jim program zacházení k úspěšnému návratu do společnosti pomůže, čtyři odsouzení si myslí, že ne a devět odsouzených toto nedokáže posoudit.

Graf č. 17: Vnímání PZ v souvislosti s vlastním návratem z VTOS

Zdroj: Vlastní zpracování

V Rýnovicích mají dotazovaní odsouzení podobný názor jako ve Stráži pod Ralskem, kdy si jedenáct odsouzených myslí že ano, pět ne a devět odsouzených toto také nedokáže posoudit. Ve Valdicích zvolilo shodně jedenáct z dotazovaných odsouzených možnost ano a ne, a tři odsouzení nedokáží posoudit, jestli právě jim pomůže program zacházení k úspěšnému návratu do společnosti. Při porovnání názoru dotazovaných odsouzených ze všech věznic, kde bylo šetření realizováno, si 41 % odsouzených myslí, že právě jim pomůže program zacházení k úspěšnému návratu do společnosti po propuštění, 33 % si myslí, že nikoli a 26 % dotazovaných odsouzených toto nedokáže posoudit.

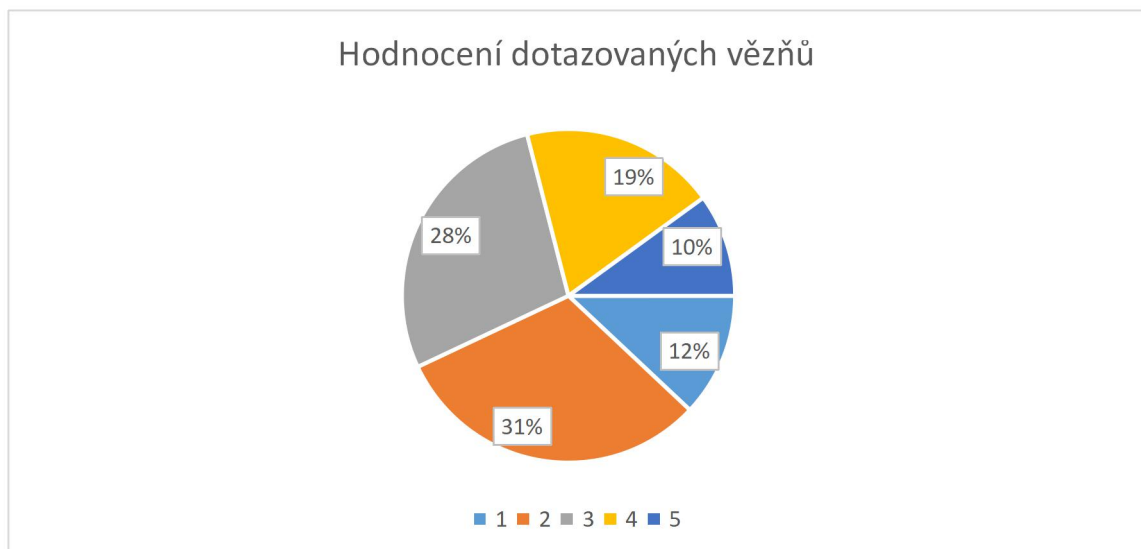
Procentuální znázornění odpovědí dotazovaných odsouzených ze všech věznic, kde bylo šetření realizováno, je vyobrazeno v grafu č. 17.

Otázka č. 15 – Jak byste ohodnotil úroveň nabízených aktivit ve VTOS?

V této závěrečné otázce měli odsouzení dle svého uvážení ohodnotit úroveň nabízených aktivit v programu zacházení známkou na stupnici 1–5, kdy jedna je nejlepší a pět nejhorší hodnocení. Ve Vazební věznici Liberec žádný z dotazovaných odsouzených neohodnotil úroveň nabízených aktivit jedničkou, pět odsouzených hodnotilo dvojkou, osm trojkou, sedm čtyřkou a pět odsouzených hodnotilo známkou pět. Ve Stráži pod

Ralskem ohodnotili čtyři odsouzení aktivitu ve věznici známkou jedna, dvanáct odsouzených dvojkou, šest odsouzených trojkou, dva čtyřkou a jeden odsouzený pětkou. V Rýnovicích hodnotili čtyři odsouzení známkou jedna, osm odsouzených dvojkou, devět trojkou, dva čtyřkou a dva odsouzení hodnotili pětkou. Ve Valdicích hodnotili známkou jedna čtyři odsouzení, dvojkou šest odsouzených, trojkou pět odsouzených, čtyřkou osm odsouzených a pětku dali dva odsouzení. V celkovém shrnutí hodnocení dotazovaných odsouzených ze všech věznic, kde bylo šetření realizováno, dalo známkou jedna dvanáct odsouzených, dvojkou třicet jedna odsouzených, trojku dvacet osm odsouzených, čtyřku devatenáct odsouzených a známkou pět hodnotilo deset odsouzených.

Graf č. 18: Hodnocení dotazovaných vězňů

Zdroj: Vlastní zpracování

Procentuální znázornění hodnocení dotazovaných odsouzených ze všech věznic, kde bylo šetření realizováno, je vyobrazeno v grafu č. 18.

4.4.1 Interpretace vyhodnocených dat

Z vyhodnocení získaných dat provedeného šetření vyplývá, že průměrný věk všech dotazovaných odsouzených je 37,5 let, 65 % z nich dosahuje vyššího než základního vzdělání, oproti tomu 6 % nemá dokončené ani základní vzdělání. Ze všech dotazovaných odsouzených pochází 64 % z úplné rodiny, 11 % z rodiny s nevlastním rodičem a 25 % odsouzených z neúplné rodiny, přičemž 85 % ze všech dotazovaných odsouzených nějakým způsobem udržuje kontakt s rodinou, nebo osobou blízkou. Zároveň je téměř 60 % dotazovaných odsouzených ve VTOS opakovaně, z toho 42 %

má za sebou tři a více trestů. Dotazovaní odsouzení jsou v 53 % případů zařazeni v I. PSVD, v 43 % ve II., v 4 % ve III. PSVD a téměř 70 % z dotazovaných odsouzených je ve VTOS pracovně zařazeno. Ze získaných dat u otázky č. 8 lze konstatovat vyhodnocení jednoho z dílčích cílů tím, že odsouzení bývají z pravidla informováni o tom, co je a k čemu slouží PZ, což potvrdilo 80 % z dotazovaných odsouzených. Na další dílčí cíle práce jsou zaměřeny otázky č. 9 až 12, po jejichž vyhodnocení lze konstatovat, že v 75 % případů odsouzení plní programy zacházení nastavené v individuálním rozsahu, z čehož vyplývá, že o ně mají většinou zájem, přičemž nejčastěji využívají zájmové a pracovní aktivity a to téměř v 75 %. Zároveň si však 53 % z dotazovaných odsouzených myslí, že nabídka jim nabízených aktivit v rámci programů zacházení není dostačující. Hlavním cílem této práce je posoudit, zdali odsouzení vnímají jim nastavené programy zacházení jako prostředek pro dosažení své sociální rehabilitace během VTOS. Zatímco předchozí otázky byly koncipovány k zjištění dílčích cílů a utvoření celkového kontextu vzorku odsouzených, k posouzení hlavního cíle jsou koncipovány otázky č. 13 až 15. Když z vyhodnocení získaných dat vyplývá, že nadpoloviční většina z dotazovaných odsouzených, a to v 61 %, vnímá programy zacházení v celkovém kontextu jako prostředek pro dosažení sociální rehabilitace během VTOS, ale ve vztahu k vlastní osobě je tak vnímá pouze 41 % dotazovaných odsouzených a 26 % odsouzených toto nedokáže posoudit. Celkové hodnocení programů ze strany dotazovaných odsouzených se dá hodnotit kladně, když 71 % všech dotazovaných odsouzených ohodnotilo úroveň jim nabízených programů zacházení známkou 1 až 3. Z celkového vyhodnocení získaných dat lze tedy posoudit, že dotazovaní odsouzení v nadpoloviční většině vnímají obecně programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody jako prostředek k sociální rehabilitaci, jsou o nich dostatečně informováni a hodnotí je vesměs kladně, ale zároveň pouze necelá polovina z nich vnímá programy zacházení ve výkonu trestu jako prostředek k sociální rehabilitaci ve vztahu k vlastní osobě.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na toto téma je tvořena především z důvodu autorovy příslušnosti k VS ČR a studiem oboru Sociální práce – penitenciární péče na Technické univerzitě v Liberci, z čehož pramení zájem o problematiku práce s odsouzenými během jejich výkonu trestu odnětí svobody a otázkou, jakým způsobem je s nimi v průběhu trestu pracováno v souvislosti s vysokou mírou recidivy, která je v České republice jednou z nejvyšších v Evropě.

V úvodu práce jsou s ohledem na výše uvedené stanoveny cíle jak pro teoretickou, tak praktickou část, kdy cílem teoretické části bylo za využití odborné literatury, legislativy, internetových zdrojů a získaných praktických znalostí z výkonu služby a vědomostí ze studia na Technické univerzitě Liberec popsat organizaci a činnost Vězeňské služby ČR, dále náplň práce a činnost odborných zaměstnanců a nástroje, které k ní využívají. Teoretická část se poté převážně zabývá popisem programů zacházení a aktivit, prostřednictvím nichž je na odsouzené v průběhu trestu působeno ve snaze dosáhnout nápravy a resocializace před reintegrací zpět do společnosti, čímž jsou uvedené cíle naplněny.

V praktické části práce je za využití interních předpisů a zdrojů vězeňské služby popsána realizace programů zacházení v praxi. Hlavním cílem praktické části je na základě provedeného výzkumného šetření a vyhodnocení získaných dat snaha posoudit zdali odsouzení vnímají jim nastavené programy zacházení ve VTOS jako prostředek pro dosažení své sociální rehabilitace. Z vyhodnocení dat získaných prostřednictvím standardizovaných dotazníků, které byly rozeslány mezi odsouzené zařazené do věznic s ostrahou se středním, nebo vysokým stupněm zabezpečení, bylo možné toto posoudit, čímž byl hlavní cíl praktické části naplněn.

Vyhodnocení dat z realizovaného šetření však otevřelo celou řadu osobních otázek v souvislosti se zmiňovanou výší recidivy v České republice, jenž se opírají o skutečnost, že odsouzení sice obecně vnímají programy zacházení ve výkonu trestu jako prostředek k sociální rehabilitaci, zároveň ale v rámci něho nejčastěji využívají aktivity zájmové a pracovní, což koresponduje spíše s využitím za účelem krácení času v trestu a individuálního vnímání. Je tedy otázkou, zdali jsou takto nastavené programy zacházení ze strany vězeňské služby využívány v dostatečné míře, aby bylo dosaženo kýžené efektivity. Ze subjektivního hlediska, s ohledem na výsledky šetření, by se dalo

konstatovat, že současné nastavení realizace programů zacházení tak úplně nenaplnuje jejich podstatu. Dle mého názoru jsou příliš formální a málo individualizované, VS ČR sice umí výborně identifikovat kriminogenní rizika, nemá ovšem dostatek vhodných aktivit, kterými by tato rizika snižovala. Nehledě na to, že v současném trendu zaměstnávání vězněných osob, jsou odsouzení co možná nejdříve zařazováni na některé z pracovišť, a už nezbývá takový prostor na realizaci aktivit.

NÁVRH OPATŘENÍ

1. Zaměřit se v koncepci vězeňství na individualizaci programů zacházení.
2. Inspirovat se „modelem severských zemí“, kde VTOS probíhá zhruba ve stylu: 1/3 trestu vzdělávání, 1/3 speciálně výchovné programy a 1/3 pracovní aktivity, tak aby byly pokryty všechny důležité oblasti v resocializaci odsouzených.
3. Vytvořit komplexní systém služeb penitenciární a postpenitenciární péče, tak aby byla zajištěna jejich provázanost a efektivita.
4. Realizovat výzkumné šetření, které by posoudilo účinnost programů zacházení.

SEZNAM ZDROJŮ

BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS, 2011. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK, 2002. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky. ISBN 80-7251-104-1.

DRAHÝ, František, Jindřich HŮRKA a Michal PETRAS, 2018. *SARPO: charakteristiky odsouzených v českých věznicích: deskriptivní studie*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2018. ISBN 978-80-270-5197-7.

HÁLA, Jaroslav, 2005. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.

LINDEROVÁ, Ivica, Petr SCHOLZ a Michal MUNDUCH, 2016. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava. ISBN 978-80-88064-23-7.

MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

NGŘ č. 44/2018 Programy zacházení.

NGŘ č. 5/2016, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků vězeňské služby při zabezpečení VTOS, VV a výkonu zabezpečovací detence.

SOCHŮREK, Jan, 2008. *Úvod do penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-287-6.

SOCHŮREK, Jan, 2007a. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6.

SOCHŮREK, Jan, 2007b. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-205-0.

SOCHŮREK, Jan, 2007c. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-204-3.

Souhrnný plán zacházení s odsouzenými pro rok 2020, interní dokument VV Liberec.

Internetové zdroje

Koncepce vězeňství do roku 2025. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. 2020 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>

Organizační jednotky, ©2020. *Vězeňská služba České republiky* [online]. [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/>

Organizační struktura, ©2020. *Vězeňská služba České republiky* [online]. [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/organizacni-struktura/>

Statistická ročenka pro rok 2018. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. 2020 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/statisticka-rocenka-pro-rok-2018/>

Výroční zpráva VS ČR 2018. *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. 2020 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vyrocní-zprava-vs-cr-2018/>

Vězeňská služba České republiky, ©2020 [online]. [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/>

Zabezpečovací detence, 2009. *Vězeňská služba České republiky* [online]. [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-a-uvzd-opava/o-nas/zabezpecovaci-detence/>

Změna vnější diferenciaci, ©2020. *Vězeňská služba České republiky* [online]. [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zmena-vnejsi-diferenciace/>

Seznam zákonů a vyhlášek

Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské a justiční strážci České republiky

Zákon č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby

Zákon č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

Vyhláška č. 345/1999 Sb. vyhláška, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

SEZNAM PŘÍLOH

1. Aktivity nabízené v rámci Programu zacházení ve věznicích
2. Dotazník použitý při realizaci šetření

NABÍDKA NĚKTERÝCH AKTIVIT PROGRAMU ZACHÁZENÍ VE VĚZNICÍCH

Zájmové aktivity:

- Kondiční cvičení
- Míčové sporty
- Stolní tenis
- Sportovní hry
- Zahradnický kroužek
- Volnočasové hry
- Výtvarné práce v keramické dílně
- Základy PC techniky
- Toulavá kamera
- Sebeobslužné činnosti
- Relaxace romskou písničkou
- Svět kolem nás
- Hudební kroužek
- Škola vaření a úvod do základů vaření
- Základy vaření
- Akvaristika
- Rybářský kroužek
- Botanika
- Ekumenická propedeutika

Pracovní aktivity:

- Sebeobslužné aktivity
- Botanika – práce na zahradě

Vzdělávací aktivity:

- Základy finanční gramotnosti
- Kurzy spol. chování
- Terapeuticko-edukační program PDP
- Anglický a německý jazyk
- Sociálně-právní poradenství
- Bezpečná jízda
- Světozor
- Teorie sportovní přípravy
- Prevence zneužívání návykových látek
- Základy práce na počítači
- Občanská nauka
- Sociálně právní minimum
- Sociálně právní poradenství
- Dluhové poradenství
- Chytrá hlava
- Výchova k partnerství a rodičovství
- Pravidla společenského chování
- Právní minimum
- Závislosti
- Včelařství
- Paradigmata závislostí ve VTOS
- Současné dění
- Čeština
- Pravidla provozu na pozemní komunikaci
- Základy vaření a stolování
- Výchova ke zdraví
- Kurz anglického jazyka
- Společenská panoramata
- Sociální dovednosti

Speciálně výchovné aktivity:

- Poradenské a terapeutické služby v rámci DPD
- Zdravý životní styl
- Pohovory s psychologem
- Základy vaření a stolování
- Etiketa (základy spol. chování)
- Osobnostní a soc. výchova
- Rozvoj copingových strategií
- Ergoterapie – práce s recyklovatelným materiálem
- Sociálně-percepční rozvoj
- 3Z – Zastav se, zamysli se, změň se
- Dramaterapie
- Skupinová psychoterapie
- Tvořivě relaxační dílna
- Speciálně výchovné postupy snižující napětí
- Feuersteinovo instrumentální obohacování
- SVA pro pachatele násilí spáchaného ve VTOS
- Zvládání agresivity
- Osobnostní a sociální rozvoj
- Aktivní imaginace
- Terapie realitou
- Projektivní identifikace
- Logoedukace (cizinci)
- Kulturoterapie (cizinci)
- Psychagogika a mytopoetika
- Dialog mezi hodnotami
- Cesta domů
- Paleta tvůrčích činností
- Psychomotorická terapie
- Pastorační terapie

- Pastorální poradenství
- Poradna drogové prevence
- Osobnostní a sociální rozvoj
- Aktivní imaginace
- Terapie realitou
- Projektivní identifikace
- Logoedukace (cizinci)
- Kulturoterapie (cizinci)
- Technický kroužek
- Historie
- Všeobecně vzdělávací kurz
- Cestopisy
- Gastronomie
- Dopravní výchova
- Putování Českou republikou
- Vesmír
- Krásy světa
- Pěstování okrasných rostlin a zeleniny

Speciálně výchovné aktivity:

- Sociálně právní poradenství
- Právní a sociální minimum
- Komunity
- Výtvarné dílny
- Rukodělné činnosti
- Dluhové poradenství
- Životní postoje a hodnoty společnosti
- Program 3Z
- Poradenské a terapeutické služby v rámci DPD
- Psychosociální poradenství
- Program pro nezaměstnané

- Poslechový kroužek pro cizince
- Individuální pedagogická péče
- Realitní terapie
- Psychodiagnostika poradenství a terapie
- Skupinové terapie
- Skupinové diskuze a práce
- Návčik sociálních dovedností
- Muzikoterapie
- Biblioterapie
- Prevence relapsu
- Psychoterapie
- Kompetenční rozvoj
- Speciálně pedagogická péče
- Kreativní abreakce
- Společenské dění

Respondenti,

za účelem vypracování bakalářské práce bych Vás rád požádal o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, který se týká Vaší osoby v souvislosti s výkonem trestu odnětí svobody. Dotazník je koncipován pro mé studijní účely, kdy údaje budou sloužit pouze jako podklad pro zpracování praktické části bakalářské práce.

Na každou následující otázku zaškrtněte, popřípadě doplňte příslušnou odpověď. Dotazník je zcela anonymní, snažte se prosím o pravdivé vyplnění.

Děkuji za spolupráci.

1. Uveďte věk:

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- nedokončené základní
- základní
- vyučen
- střední s maturitou
- vysokoškolské

3. Z jaké pocházíte rodiny:

- úplná
- neúplná
- úplná s nevlastním otcem
- úplná s nevlastní matkou

4. Po kolikáté jste ve VTOS?

- poprvé
- podruhé
- třikrát a více

5. V jaké skupině vnitřní dostupné diferenciaci se nacházíte?

- v první
- ve druhé
- ve třetí

6. Jste ve VTOS pracovní zařazen?

- ano
- ne
- nejsem, ale rád bych byl

7. Udržujete během VTOS kontakt s rodinou?

- ano, pravidelně mě navštěvují
- ano, ale jen formou občasných návštěv
- ano, ale pouze korespondenční
- neudržuji
- nikoho nemám

8. Byl jste v průběhu VTOS informován co je a k čemu slouží „Program zacházení“?

- ano
- ne
- nepamatuji se

9. V jaké míře „Program zacházení“ plníte?

- minimální (pouze pracovní aktivity)
- individualizovaný (zapojuji se do vícero aktivit)

10. Jaké aktivity programu zacházení využíváte nejraději? (případně vypište konkrétní činnost)

- pracovních aktivity
- zájmové aktivity
- speciálně výchovné aktivity
- utváření pozitivních vnějších vztahů
- vzdělávacích aktivity

11. Myslíte si, že je nabídka aktivit ve VS ČR je dostačující?

- ano
- ne

12. Pokud jste odpověděl ne, uveďte příklad aktivit o které si myslíte, že by mohla být přínosná:

.....

13. Vnímáte aktivity spojené s programem zacházení jako prostředek k jednoduššímu návratu do společnosti po propuštění z VTOS?

- ano
- ne

14. Pomáhá konkrétně Vám „Program zacházení“ k jednoduššímu návratu do společnosti po propuštění z VTOS?

- ano
- ne
- nedovedu posoudit

15. Jak by jste ohodnotil úroveň nabízených aktivit ve VTOS? (hodnoťte na stupnici 1 – 5, kdy 1 je nejlepší a 5 nejhorší)

.....